

KONTINUITET • SID 12

Arvika kartlägger sårbarheter

INTERVJU • SID 16

Anns uppdrag: svårt och farligt

TJUGO FYRA 7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

NR 29 | MARS 2016

Lär för livet i Filipstad

Sidan 8

FOTO: JOHAN EKLUND

Deltid ryggraden

Deltidsbrandmän är oerhört viktiga för svensk räddningstjänst och en bra grundutbildning en ryggrad i det svenska systemet.

Det skriver MSB i utbildningsutredningen.

Sid 4-5

Bränder i bostäder kartläggs

Bostadsbränderna minskar inte. Nu ska det kartläggas vem det brinner hos och varför, allt för att minska bränderna.

Sidan 15

PSYKOLOGISKT FÖRSVAR

”Ryktena om det psykologiska försvarets död är kraftigt överdrivna”

Mikael Tofvesson, enhetschef på MSB.

Sidan 5

SKUM OCH TIGANDE RÄDDNINGSCHEFER • MIN ÅSIKT SID 25-27

Ansvar, samverkan, handling

När detta skrivs pågår slutspurten i arbetet med det uppdrag regeringen gav MSB i efterdyningarna av skogsbranden i Västmanland, i augusti 2014; att sälla ut lärdomarna ur 26 utredningar och utvärderingar. Strukturera, sortera, men också förankra lärdomar och slutsatser. Hur kan vi stärka krisberedskapen, med utgångspunkt från de erfarenheterna? En slutsats är att samhället behöver ekonomiska muskler för att kunna agera snabbt vid oförutsedda händelser. Ett operativt anslag som MSB disponerar kan lösa det problemet.

Under hösten 2015 inträffade en annan händelse som satte krisberedskapssystemet på prov, när antalet flyktingar ökade kraftigt innebar det en påfrestning för samhället. Men trycket var ojämnt fördelat, vissa kommuner fick ta ett enormt ansvar. Vissa sektorer – som skolan och socialtjänsten – utsattes för extraordinära påfrestningar. 163 000 människor, varav 70 000 barn kom till Sverige. Av de barnen kom hälften ensamma, utan anhöriga. Och av de ensamkommande barnen är drygt 17 000 under femton år. Det motsvarar en befolkningsökning på knappt två procent (om alla skulle stanna). Det är ett välkommet tillskott i många glesbygdskommuner och ett demografiskt tillskott för att balansera en åldrande befolkning. Dessutom är det människor som brinner av iver att bygga sig en framtid här – många med yrkeskunskaper i bagaget, påfallande många ungdomar med en ivrig lust att gå i skolan, att lära sig saker.

Samtidigt kan man inte blunda för de akuta problemen. Frustrationen under väntetiderna, trångboddheten i asylboenden – och bostadsbristen. Arbetslöshet och brustna fram-

LEDARE

Helena Lindberg
Generaldirektör,
MSB

”Man kastar ju inte sten på en kompis”

tidsplaner riskerar brisa i våld eller stenkastning riktad mot bland annat räddningstjänst och ambulans.

Det är bra att regeringen lyfter fram arbetsmiljöproblemen för utryckningspersonal. En viktig – och effektiv – åtgärd är att vända på perspektivet och genom ett förebyggande arbete söka upp människorna bakom stenkastningen. Sprida kunskap om brandskydd samtidigt som man får ett namn och ett ansikte på räddningstjänstens medarbetare till exempel.

Räddningstjänsten syd i Malmö har flera projekt som man kan bli inspirerad av: RISK (Räddningstjänsten i samarbete med kidsen) och MBU (Människan bakom uniformen), närbrandmän på skolor, hembesök och hemmaträffar för brandskydd i hemmet. Och de får stopp på anlagda bränder och stenkastning i segregerade bostadsområden.

Man kastar ju inte sten på en kompis. Många myndigheter, kommuner och organisationer har samverkat bra under den gångna hösten för att gemensamt lösa akuta problem, även när ansvarsfrågan eller den samlade lägesbilden varit oklar. När nästa påfrestning på samhället kommer, har många ansvariga aktörer bättre beredskap än de hade för ett halvår sedan. I synnerhet en rad aktörer som är ganska ovana vid krisberedskap har nu fått nyttiga erfarenheter.

Den kunskapen kommer också till nytta nu när planeringen för civilt försvar påbörjas. Kommuner och landsting, myndigheter och andra samhällsviktiga aktörer som har gjort bra risk- och sårbarhetsanalyser, har kontinuitetsplaner för oförutsedda händelser och som har övat scenarier som stärker krisbe-

redskapen har bäddat bra även för sin del av det civila försvaret.

Det är en bra början, men det finns en hel del vi ska utveckla och bli bättre på.

Från och med den 1 april 2016 ska myndigheter rapportera it-incidenter, som allvarligt kan påverka säkerheten i den informationshantering som myndigheten ansvarar för. MSB har fått ansvar för att ta emot myndigheternas it-incidentrapportering. Vi hoppas att det ska ge en bra samlad lägesbild av samhällets informationssäkerhet, som blir en viktig återkoppling till myndigheter, kommuner, landsting och till privata aktörer.

Vi behöver också vässa metoderna för att identifiera, förstå och möta försök till informationspåverkan som riktar sig mot svenska beslutsfattare eller svensk opinion. Och om man tillåts spå lite i framtiden kommer det att behövas en hel del utbildning och kunskapshöjande insatser inom hela hot- och riskskalan olyckor, krisberedskap och civilt försvar.

Vis av erfarenheterna från i höstas och från skogsbranden i Västmanland 2014; förbered er väl, planera flexibelt och skapa mental beredskap för det oväntade. Då klarar vi tillsammans att hantera händelser oavsett om orsaken är naturkatastrofer, störningar i viktiga samhällsfunktioner, stora olyckor eller antagonistiska hot. När något händer är det sedan särskilt viktigt att de av oss som har myndighetsuppgifter agerar så att samhällets resurser kommer till nytta i en snabb och effektiv insats. Och det kräver att vi alla tar ansvar för att samverka med varandra och med andra, och att vi handlar proaktivt.

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSBs officiella linje.

REDAKTIONEN

Gunno Ivansson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 06
gunno.ivansson@msb.se

Per Larsson
Journalist
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Adress: Tjugofyra7, L 255, 651 81 Karlstad
E-post: redaktionen@tjugofyra7.se
Webb: www.tjugofyra7.se
Upplaga: 28 000 exemplar
Tryck: Pressgrannar AB, Linköping
Tryckdag detta nummer: 3 mars
Nästa nummer är ute: 7 juni

INNEHÅLL #29

FOTO: JIMMY CROONA

7

14

16

21

NYHETER

MSB tar samlat grepp mot blåljusshot

Sidan 6

Planeringen för kriget återupptagen

Sidan 7

Hembesök minskade bostadsbränder med 30 procent

Sidan 14

INTERVJU

Har alltid arbetat med det som är svårt och farligt

Sidan 16

ERFARENHETER

Blixtsnabb ödeläggelse

Sidan 21

Räddade förare ur vattenfylld bil

Sidan 22

Fotoblogg draghjälp till rekrytering

Osby och Lönsboda har rekryterat fem nya deltid-brandmän: tre kvinnor och två män.

En fotoblogg gav extra draghjälp.

■ Skånska Osby och framförallt Lönsboda hör till de många orter som haft svårt att locka till sig räddningstjänstpersonal i beredskap.

I somras kompletterade räddningschefen Peter Dubrefjord annonsen om lediga platser med att stå med sin befälsbil utanför Ica i Lönsboda och berätta om yrket.

– Jag frågade dem som kom förbi om de var intresserade.

Marknadsföringen fick oväntad hjälp av Åsa Nilsson som driver en fotoblogg i samarbete med Norra Skånes Tidningar.

Hon jobbar som inspektör hos kronofogden och har ett förflutet som fotointresserad reporter, men har själv ingen räddningstjänstbakgrund.

– Jag ville göra ett projekt som sträcker sig över längre tid. Räddningstjänsten är något som intresserar folk. Många är precis som jag nyfikna på vad de gör, berättar Åsa Nilsson.

I september började hon haka på räddningstjänsten med sin kamera. Hon betonar att det är just vardagsarbetet, inte dokusåporna dramatiska larm och eldslågor, som hon vill skildra.

Fotobloggen har flera tusen besökare.

– Jag har hört från många att

Jannike Rickardsson och Anna-Clara Dalenag (som provar larmrocken) är nyanställda i räddningstjänsten i Lönsboda och Osby. De blir kollegor med bland andra brandmannen Emma Martinsson och insatsledaren Jan Persson.

FOTO: ÅSA NILSSON

bilderna har gjort dem intresserade av jobbet, säger hon.

Till den informationsträff som räddningstjänsten höll i höstas kom tjugofem personer. Tjugo var fortsatt intresserade efter att ha fått veta mer om vad uppdraget innebär för brandmannen och för familjen. Tio av dem plockades ut för tester.

– Vi genomförde två olika

testdagar, en för bara kvinnor och en för bara män. Tjejerna fick ha kvinnliga brandmän som testledare, det tror jag är viktigt, säger Peter Dubrefjord.

Resultatet blev tre kvinnor och två män nyanställda på deltid.

Åsa Nilsson följer de nya under introduktionsutbildningen. På sikt är det meningen att pro-

jektet ska mynna ut i en utställning och troligen också en bok.

Om intresse finns i resten av landet kan utställningen åka ut på turné.

– I majoriteten av de svenska räddningstjänsterna ser det ju ut ungefär som hos oss, mest deltid och några få på heltid, kommenterar Peter Dubrefjord.

ANNIKA N LINDQVIST

162

år har tre generationer Andersson/Fehne jobbat inom räddningstjänsten.

När Håkan Fehne (bild) i år tog pension efter 41,5 år vid Mälardalens räddnings-

tjänstförbund och tidigare Västerås Brandkår satte det punkt för tre generationers arbete i yrket.

Farfar Sigfrid Andersson började 1900 inom Laholms borgarbrandkår och jobbade i 20 år med bärgningskåren.

Pappa Nils Fehne gjorde 46 år vid Laholms brandkår (1935-80) varav de sista 15 åren som brandchef.

Farbröderna Erik (37 år, varav 18 som brandchef), Anton (11) och Sigurd (1) jobbade också vid Laholms brandkår.

– Jag växte i princip upp på brandstationen i Laholm. På den tiden hade man larmklockor i hemmen och på arbetsplatser, säger Håkan Fehne som var ställföreträdande räddningschef i 26 år och fram till pensionering.

Efterlyses: hjältar och forskare

Förra året belönade Carnegie-stiftelsen två hjältar, personer som med risk för sitt eget liv räddat andra.

Men stiftelsen tror att det finns fler hjältar där ute och efterlyser tips om personer som gjort livräddande insatser.

Dessutom kan stiftelsen ge bidrag till utbildning och forskning.

■ Carnegie-stiftelsen bildades 1911 efter en donation från den amerikanske stål magnaten Andrew Carnegie.

Vid en gruvolycka utanför Pittsburgh omkom många gruvarbetare men också flera som försökte rädda sina instängda kamrater. Detta ledde till att Andrew Carnegie inrättade

”hjältefonder” i USA och flera europeiska länder.

Många gör antagligen associationer till finansvärlden när man hör Carnegie nämnas, men de företagen har ingen koppling till Carnegie-stiftelsen.

Den här sammanblandningen är antagligen en förklaring till att stiftelsen och dess uppgift är relativt okänd och att summan man har att dela ut från inte blir fullt utnyttjad.

– Vi behöver hjälp med att sprida kännedom om stiftelsen och de som skulle kunna tipsa om livräddande insatser är

Hans Lagerhorn

räddningstjänstpersonal, säger Hans Lagerhorn, tidigare räddningschef i Stockholm och vice ordförande i Carnegie-stiftelsen.

2015 belönades tre hjältar, Salih Cetin och Lina Schultz från Gävle och Calle Nyström, Simrishamn. De fick 25 000 och ett guldur vardera.

Carnegie-stiftelsens styrelse utgör också styrelse för Edvard Roséns stiftelse.

– Edvard Rosén var en svensk man i Köping som skänkte lika mycket pengar som Andrew Carnegie till oss för att dela ut till dem som nästan fick Carnegie. För att få Carnegie ska man ha riskerat sitt liv, men i Edvard Roséns stiftelse kan det vara ett rådigt ingripande. Vi delar oftare ut från den stiftelsen ef-

tersom kraven inte är lika höga. Förra året fick 15 personer 10 000 kronor vardera.

Dessutom kan stiftelserna ge bidrag till forskning, undervisning och utbildning som kan vara av betydelse för räddande av människoliv i samband med olyckshändelser. Även där efterlyses fler ansökningar.

– Vi har bekostat Sjöräddningssällskapets stora livräddningskryssare på Gotland med fem miljoner och nu avsatt 1,5 miljoner för att modernisera båten. Vi annonserar varje år i tidskrifter och på universitet att man kan söka forskningsbidrag, men vi får aldrig in ansökningar från räddningstjänstsidan och det tycker vi är lite synd, säger Hans Lagerhorn.

GUNNO IVANSSON

Utredningen är av uppfattningen att fler borde Rib-utbildas. I dag utbildas 500-550 deltidsare varje år medan det verkliga behovet enligt MSB ligger runt 850.

FOTO: JOHAN EKLUND

Rib-utbildningen central

■ Framtidens utbildning av räddningspersonal mer flexibel

Deltidsbrandmännen är oerhört viktiga för svensk räddningstjänst. Utbildning och rekrytering av dem centralt för ett fungerande system
Det poängteras i MSBs utbildningsutredning. Där ges fyra olika alternativ för hur utbildningen kan bedrivas i framtiden. Det öppnas också för en kursplan mer anpassad för lokala behov.

■ Räddningstjänsterna har stora problem att rekrytera deltidsbrandmän. Orsakerna varierar, men problemet att klara beredskapen är utbredd.

Omsättningen i yrket är stor, samtidigt genomför för utbildningen för räddningspersonal i beredskap (rib). Kommunerna efterlyser närhet till utbildningen.

Det är två problembilder som tar central plats i MSBs utbildningsutredning.

En bra grundutbildning för räddningspersonal i beredskap är en ryggrad i det svenska systemet. Sättet vi utför utbildningen på får stort genomslag på förmågan i landet, men också på MSBs utbildningsverksamhet som helhet, säger

Petter Nelin, som tillsammans med Anna Walldén varit ansvarig för utredningen.

Ett av MSBs problem har varit att balansera ekonomi och tillgänglighet. Utbildningar har lagts ut externt runt om i landet för att komma närmare kunderna. När ekonomin stramades åt drogs rib-utbildningar tillbaka till MSBs skolor, eftersom det är billigare.

Rib-utbildningen är inte den längsta eller dyraste vi har, men den är kostnadspåverkande ändå. Hur vi tillhandahåller den är också väsentligt. Det är oerhört viktigt att prata med kommunerna, och lyssna när de säger att de behöver närhet. Det är ingen idé att ha en utbildning om ingen går den.

Utredningen är också av uppfattningen att behovet av rib-utbildningen behöver växa, från 500-550 till runt 850 utbildade varje år.

Det grundar sig på personalomsättningen i landet. Vi är ganska säkra på att behovet ligger däromkring. Och gör vi utbildning om ingen går den, totalt sett också större avtryck i hela systemet.

I utredningen som lämnats till beställaren Cecilia Looström, avdelningschef för utveckling och beredskap på MSB, finns förslag om ändringar av kursupplägg.

Ett är att indela utbildningen i block. Kommuner har framfört att med dagens differentierade styrkor och arbetsuppgifter behöver inte alla kunna utföra allt. Utredningen ser möjligheten att alla läser vissa generella delar, specialistkunskaper blir tillval.
 – Det lägsta utbildningssteget blir mindre omfattande än i dag. Det skulle ge flexibilitet för både kommuner och MSB, utbildning kan anpassas till lokala behov men ändå utgå från en gemensam grundförmåga, säger Petter Nelin.

Dagens rib-utbildning är nio veckor lång, fem av dem sker på skola. Ett förslag är att två skolexamen med teori skulle kunna genomföras på hemmaplan.

Ett tredje förslag är att slopa kravet på två veckors preparandutbildning på hemmaplan som inleder utbildningen och istället införa förkunskapskrav som testas vid ett antagnings-

prov. Förutom ökad flexibilitet är ett skäl att kvalitén på preparandutbildningen varierar.

En av de tunga frågorna är också hos vem grundutbildningen i räddningsinsats ska genomföras. Utredningen har lämnat fyra förslag om hur det kan ske effektivt och hållbart på lång sikt:

- All utbildning på MSBs två skolor.
- MSB ansvarar men genomför i högre utsträckning utbildningen lokalt eller regionalt
- MSB har ansvaret men upphandlar alla kurser
- Kommunerna tar över ansvaret för utbildningen och får statlig ersättning

De fyra förslagen har olika förutsättningar och kräver olika lösningar för att både vara attraktiva och ge kvalitet.

– Vi har försökt göra dem så jämförbara som möjligt, få med samma parametrar. Vi förordar inget utan det här ska ses som ett beslutsunderlag. I hela arbetet har utredningen fått väldigt mycket stöd internt i MSB och av användarna av utbildningssystemet.

Vad som är attraktivast för de

ska utbildas ska också vägas mot ekonomi och miljö. På MSBs skolor har gjorts stora satsningar för att övningsfälten ska ge så liten miljöpåverkan som möjligt, där har lokala övningsfält svårt att konkurrera.

Ekonomiskt kan generellt sägas att ju mer som flyttas ut från MSBs skolor, desto dyrare blir det för myndigheten. Upphandlad utbildning är dyrare än att driva den själv, dessutom minskar skolornas intäkter.

PER LARSSON

FAKTA

Fyra huvudförslag för Rib-utbildning

- All utbildning på MSBs två skolor
- MSB ansvarar men genomför i högre utsträckning utbildningen lokalt eller regionalt
- MSB har ansvaret men upphandlar alla kurser
- Kommunerna tar över ansvaret för utbildningen och får statlig ersättning

Begär 35 milj för att klara två skolor

Inom en månad ska förslag om den framtida utbildningen lämnas till MSBs myndighetsledning.

Samtidigt begär MSB i kommande budget ett tillskott på 35 miljoner för att klara utbildningsverksamhet på två skolor.

■ Utbildningsutredningen är genomförd på uppdrag från Cecilia Looström, avdelningschef för utveckling och beredskap på MSB.

Looström ska lämna slutligt förslag till myndighetsledningen för beslut.

– Vi ska se över de fyra alternativen för hur utbildningen ska bedrivas, ha en dialog med SKL. Vi kommer att lämna ett förslag som blir en form av prioriteringsordning, och den prioriteringen bedömer jag vi ska vara klara med inom en månad, säger Cecilia Looström.

Vilket alternativ hon anser kan komma att förordas har Cecilia Looström ingen färdig uppfattning om.

– Inget av förslagen är svaret på alla våra önsksningar. Alla har för- och nackdelar. Utredningen tar fokus på juridiska och

Cecilia Looström

I budgetunderlaget till regeringen gör MSB bedömningen att volymen för utbildning av heltids- och deltidspersonal inom räddningstjänsten behöver öka, samma bedömning görs i utredningen.

Det noteras också att den återupptagna totalförsvarsplaneringen kan ge utbildningsbehov och att det finns skäl för staten att behålla befintlig infrastruktur och övrig kapacitet för utbildning inom skydd mot olyckor.

Därför begär MSB 35 miljoner i ökat anslag för att kunna driva Revinge och Sandö och den utbildningsverksamhet som ska klara framtida behov.

Utredningen redovisar en räkna förslag. Cecilia Looström konstaterar att många frågor är omfattande och det är svårt att göra allt på en gång.

– Ett av förslagen är att

ekonomiska knäckfrågor, frågor det ska bringas klarhet i.

Oavsett vilken väg MSB väljer påverkar det ekonomin.

se över utbildningen i räddningsinsats och det arbetet har redan inletts. Förslag om att indela utbildningen i block tycker jag låter som en intressant möjlighet, likaså att införa tillsynsutbildning i SMO och se över påbyggnadsutbildningen för brandingenjörer. Det är många bra förslag, ett omsorgsfullt arbete har gjorts i utredningen.

PER LARSSON

FAKTA

Andra förslag i utredningen

■ SMO-studerande föreslås parallellt kunna läsa kursen Tillsyn och annan olycksförebyggande verksamhet

■ Behov av uppdaterande kurser för de som tidigare läst grund- eller vidareutbildningar

■ Civilt försvar bör beaktas i all framtida kursutveckling, ett allmänt förhållningssätt

■ Det bör utredas om påbyggnadsutbildningen i räddningstjänst för brandingenjörer kan kopplas till högskola eller universitet

Utredningen i sin helhet kan läsas på www.msb.se

Försvarsutskottet vill se fler utbildningsplatser

Regeringen bör se över hur utbildning för deltidsbrandmän kan ges på lokal eller regional nivå.

Det förslaget lämnar försvarsutskottet till riksdagen för beslut.

■ – Överlag är det svårt att utbilda människor i ett geografiskt centraliserat system. Det handlar om vuxna människor med arbeten och familjer. Ju närmare vi kan komma dem, desto enklare blir det att genomföra utbildningen, säger försvarsutskottets ordförande Allan Widman, Liberalerna.

Försvarsutskottet har vid flera tillfällen behandlat problemet att rekrytera deltidsbrandmän, flera motioner efterlyster utbildningar på fler orter.

På försvarsutskottets möte

Allan Widman

1 mars beslutades föreslås riksdagen att ta beslut om att regeringen ska göra en översyn av utbildningen.

Utskottsbeslutet togs utan reservationer, och ett sådant följde högst sannolikt av ett riksdagsbeslut.

– Så är det, eftersom ett utskott är en riksdag i miniatyr.

Försvarsutskottets förslag kommer strax efter att MSBs utbildningsutredning blivit klar.

Har de samröre?

– På slutet, ja. Utredningen kom först för några dagar sedan, den arbetades in mot slutet av vårt arbete.

Försvarsutskottet vill se mer utbildning på lokal eller regional nivå. Om den genomförs av externa utbildare eller om MSB ska utbilda på fler platser är inget utskottet diskuterat.

Ni ser inget behov av fler skolor?

– Inte i första skedet. Försvarsutskottet vill också titta på utbildning inom civilt försvar.

– Vi befinner oss i begynnelsen av ett arbete som legat i tråda i flera år. När jag började i riksdagen 2002 hade vi utbildning av civilplikliga på räddningsskolorna. Sen försvann civilplikten. Men det går inte att utsluta ett behov av att utbilda extra personal för stora kriser och krig.

PER LARSSON

Ny rättspraxis för släckinsatser med skum?

Mark- och miljööverdomstolen återvisat Hamre-målet till Norrhälsinglands miljö- och räddningsnämnd för fortsatt utredning om vem som är ansvarig för att släckskummet hamnade i dricksvattnet.

■ Efter branden 3 januari i 2015 ett hus i byn Hamre utanför Hudiksvall drabbades flera boende i byn av släckskum i dricksvattnet. Ägaren till huset som brann drabbades inte själv men ansågs vara så kallad verksamhetsansvarig och ålades av Norrhälsinglands miljö- och räddningsnämnd att ta vattenprov i grannens brunn. Orimligt ansåg han eftersom det var räddningstjänsten som spridit släckskummet. Han överklagade nämndens beslut och fick rätt av länsstyrelsen som ansåg att husägaren knappast

kan betraktas som ansvarig verksamhetsutövare.

Eftersom verksamhetsansvaret inte blev utrett ansåg sig grannen berövad rätt till rättslig prövning och överklagade till mark- och miljödomstolen. Överklagan avslogs men han gick vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Norrhälsinglands miljö- och räddningsnämnd hävdade att det inte ingår i nämndens tillsynsansvar att ta ställning till räddningstjänstens ansvar enligt miljöbalken. Men det gör det visst enligt Mark- och miljööverdomstolen som i domskälen skriver:

”Till skillnad från mark- och miljödomstolen anser Mark- och miljööverdomstolen att dessa frågor ligger inom prövningsramen för det pågående tillsynsärendet.”

Domstolen: Ansvaret ligger hos skumanvändaren

Ännu en skumsläckningsinsats har fått miljökonsekvenser och blivit föremål för frågan om vem som är verksamhetsutövare. Kommun och länsstyrelse anser att det är den branddrabbade, men det beslutet har Mark- och miljödomstolen upphävt.

■ – Enligt jurister jag talat med innebär det här utfallet att en husägare kan begära skadestånd för de vattenskadorna vi orsakar i samband med en släckning, säger Andreas Hoff, tillförordnad räddningschef Höga Kusten Adalen.

Bakgrunden är brand i en personal- och verkstadsvagn utanför Härnösand i februari 2014. Underentreprenören till skogsbolaget SCA Forest Products noterade att avverkningsplatsen låg i anslutning till en mindre vattentäkt och kontakta Härnösands Energi & Miljö (Hemab) som gav anvisningar var det var lämp-

ligt att ställa upp vagnen. Av ökad anledning fattade vagnen eld en natt.

Det var en glasfiberbarack på hjul med en dieseltank under och vid släckningen användes skum.

SCA sanerade platsen direkt och fraktade bort 17 ton jordmassor. Provtagningar av de bortförda schaktmassorna visade spår av PFOS, som numera är förbjudet.

Av oro för vattentäkten ansåg kommunen att det var nödvändigt med fortsatta markprover och riktade föreläggandet till SCA.

SCA överklagade och Mark- och miljödomstolen upphävde föreläggandet med motiveringen att föreningen är en följd av det släckskum som använts och att bolaget i miljöbalkens mening inte är att betrakta som verksamhetsutövare i detta fall.

■ **Läs längre versioner av artiklarna om skum på vår webbplats.**

➔ **Debatt om skum sidorna 26-27**

Åtgärder mot attackerna

■ MSB ska ta samlat grepp om hot och våld mot blåljusverksamhet

Det blir MSB som ska ta ett samlat grepp kring problemet med våld mot utryckningsfordon och blåljuspersonal runt om i landet.

—Förhoppningsvis ska det mynna ut i en vägledning, säger Jan Wisén som ska leda arbetet.

■ Två vandaliserade polisbilar och en sönderslagen ambulans. Incidenterna i Göteborg och Stockholm i början av februari inträffade bara timmar efter att inrikesminister Anders Ygeman samlat blåljusorganisationerna till möte och blev en dystert men tydlig påminnelse om bakgrunden till träffen.

Den angräpnade ambulansen i Tensta tycks ha väckt särskilt starka känslor men bilden av utvecklingen är samtidigt mot-

sägelsefull. Efter en sammanställning Svenska Dagbladet gjort utropade tidningen nyligen till och med att problemet med hot och våld mot räddningstjänst minskar.

—Jag upplever att det har eskalerat även om man lokalt kan se positiva trender, menar Jan Wisén som är biträdande chef för avdelningen för utveckling av beredskap på MSB och tidigare brandchef i Stockholm.

Han kommer nu att samla berörda organisationer för att komma fram till ett gemensamt förhållningssätt och sprida goda exempel.

—Det primära för oss är att insatspersonalen inte ska komma till skada. Den ska vara skyddad och ha kunskap om när man ska gå in och när man

ska backa, säger Jan Wisén men förklarar också att den absolut viktigaste uppgiften är att analysera varför detta sker och så långt som möjligt förebygga.

MSB kommer att titta närmare på det förebyggande arbetet och behovet av utbildningar.

Förslag om hur problemet ska stävjas saknas inte. En mängd idéer virvlar runt i debatten, från skärpta straff till varningsflagg och taktiska ambulansenheter.

Men även om temperaturen stigit just nu är frågan om våld och hot knappast ny.

Exempelvis begärde Brandmännens Riksförbund för snart tio år sedan att personal inom räddningstjänst och ambulanssjukvård ska klassas som tjänstemän för att få en stärkt ställ-

ning, vilket avvisades av dåvarande justitieminister Beatrice Ask minns ordförande Peter Bergh.

Problemet har lyfts i olika sammanhang, men det tydligaste exemplet på konkret framgång är kanske Räddningstjänsten Syd som fått mycket positiva effekter av sitt förebyggande och relationsbyggande arbete.

—Det finns inte en lösning men information är den viktigaste frågan, enligt Victor Harju på justitiedepartementet som planerar ett nytt blåljusmöte framöver.

Och det är redan tydligt att man kommer att lägga ett stort ansvar på organisationerna själva att hitta lösningar.

—Staten kan säkert lösa en del men vad som funkar eller

inte är inte upp till inrikesministern att bestämma, säger Victor Harju.

Jan Wisén som själv var chef när specialglas monterades som skydd på brandbilarna i Storstockholm redan 2008, nämmer vikten av att branschen speglar hela samhället. Det går "sådär" menar han och konstaterar att utvecklingen måste ses som ett misslyckande för samhället.

—Man kan lätt frestas att tro att galler för rutorna, ännu mer bepansrade fordon och skott-säkra västar är lösningen, men på lång sikt är grundproblemet varför man ger sig på att slå sönder en ambulans. Den frågan är större än blåljusmyndigheterna kan hantera.

JOHAN WANGSTRÖM

Uddholm utsatt för kampanj

—Man försöker skaka det av sig. Men varje gång man öppnar mejlen undrar man: är det nåt nytt där, när mer som vill ge sig på mig?

Lars-Göran Uddholm, brandchef i Södertörn, hängdes ut med anklagelser om att ha förstört kårens operativa förmåga genom att arbeta för det breddade uppdraget.

■ Den 19 april håller Nätverket Jämsställd Räddningstjänst, NJR, en temadag om hot och hat i Norrköping. Alla organisationer som är medlemmar i NJR är välkomna.

—Alla vi som på något sätt har arbetat för jämställdhet i räddningstjänsten har i någon form upplevt att det finns hot och hat. Det kan leda till en rädsla för att jobba fullt ut, motiverar Ulf Lago temat. Han är biträdande förbundsdirektör i Räddningstjänsten Östra Götaland som sedan årsskiftet samordnar NJR.

En av dem som fått erfara vad det kan föra med sig att utmana den traditionella bilden av räddningstjänsten är Lars-Göran Uddholm.

Att det breddade uppdraget hänger ihop med jämställdhet är inte givet. Men kritikerna

Obehagligt

”Man försöker tänka förnuftsmässigt och skaka det av sig, men man kommer inte undan, man bär det med sig hela tiden.”

Lars-Göran Uddholm, brandchef Södertörn

håvdr gärna att den som arbetar för att förebygga olyckor drivs av en rabiat jämställdhetsviser, där stora starka män inte längre platsar.

Under senhösten började en trailer för ett nystartat webbprogram som kallar sig Samhällsmagasinet cirkulera på nätet. Första avsnittet hette ”En räddningstjänst i kris?”.

Det timslånga programmet driver tesen att meriterade män inte fått anställning i Södertörn som istället har satsat på andra kompetenser än fysisk styrka. ”Sätter vi liv på spel i jakt på jämställdhet?” frågar programledaren retoriskt.

—De första reaktionerna kom samtidigt som trailern. Sen kom det en andra våg av mejl i samband med att själva filmen lades ut. Nästan allt är negativt. Det går ut på att Södertörn inte längre klarar att rädda folk, berättar Lars-Göran Uddholm.

Otaliga hänfulla inlägg har

lagts ut på diverse sajter. Totalt har Lars-Göran Uddholm fått ett tjugotal mejl och en del telefonsamtal. Via sociala medier har Södertörn fått ta emot ytterligare kommentarer.

—Vi har inte polisanmält något, men några av mejlen har varit grova. Om de är hotfulla...? Var går gränsen mellan hot och okvädsord?

Brandchefen har varit den främsta måltavlan.

—Jag har fått läsa att jag är en ynklig liten skit och politikerna i Södertörns medlemskommuner har fått uppmaningar att byta ut mig.

—Samtidigt tycker jag att en chef trots allt får tåla en del, men att ge sig på och hänga ut enskilda av mina medarbetare så som de har gjort, det är helt förkastligt.

Lars-Göran Uddholm och staben runt honom har varit noga med att hålla nära kontakt med de förtroendevalda.

—Jag känner att jag har brett politiskt stöd. Vi hade en storm runt 2011 i samband med rekryteringar. Men våra motståndare är betydligt skickligare idag och de har lyckats få mycket större spridning den här gången.

Redaktionen för Samhällsmagasinet uppger inte vem som finansierar programmet.

—Men det är klarlagt att de har intressen långt ut på högerkanten. Rätt många i räddningstjänsten hakar på kritiken. Inte för att de delar den politiska uppfattningen, men av rädsla för att yrket ska vattnas ur när vi går in för att förhindra att olyckor sker. Det betyder inte att vi har blivit sämre på att ingripa efter att olyckan har inträffat.

—De här krafterna använder brandmännens varumärke och goda rykte för sitt syfte.

ANNIKA N LINDQVIST

dan, man bär det med sig hela tiden. Det är inte roligt, det är inte det.

Han är besviken över att så få kollegor öppet stöttat honom.

—Lagen om skydd mot olyckor lägger ett ansvar på kommunerna att arbeta ned att förhindra olyckor. För mig är det helt naturligt att det är just vi inom räddningstjänsten som ska vara en stor del i det arbetet. När vi sitter och pratar på brandkonferenser och i andra sammanhang låter det som att det är många som tycker så.

Men när det blåser är det inte många som träder fram och försvarar det breddade uppdraget.

—När det här drog igång skickade jag ut information på en sändlista som går till tjugofem räddningschefer. Fem av dem hörde av sig.

ANNIKA N LINDQVIST

FAKTA

NJR
■ Nätverket Jämsställd Räddningstjänst bildades 2014 och har närmare 40 räddningstjänster som medlemmar.
■ Under hösten kommer NJR besöka områden och räddningstjänster som av olika anledningar inte deltagit så ofta i jämställdhetsarrangemang.
■ Huvudsavaret för NJR skiftar varje år. I år innehas det av Räddningstjänsten Östra Götaland.

MSB och Försvarsmakten ska komma överens om en grundsyn kring planeringen av totalförsvaret och myndigheter ska börja planera för kriget. På bilden över samhällets samlade resurser i Luleå.

FOTO: JIMMY CROONA/COMBAT CAMERA/FÖRSVARSMAKTEN

Planering för kriget

I december förra året beslutade regeringen om planeringsanvisningar för det civila försvaret.

De myndigheter som har ett särskilt ansvar vid höjd beredskap ska börja planera för kriget.

Utmaning
”Det var längesedan vi gjorde den här typen av arbete kopplat till totalförsvaret.”

Magnus Dyberg-Ek, MSB

■ Samtidigt fick MSB och Försvarsmakten i uppdrag att komma överens om en grundsyn kring planeringen av totalförsvaret.

—Det är viktiga beslut. Myndigheterna har sagt att de behöver planeringsanvisningar för att komma igång. Nu är det tydligt från regeringens sida att planeringen för höjd beredskap ska genomföras i enlighet med de lagar och förordningar som finns samt regeringens inriktning som beslutades av Riksdagen sommarens 2015, säger Magnus Dyberg-Ek, samordningsansvarig för civilt försvar på MSB.

Myndigheterna ska också återrapportera till regeringen hur planeringsarbetet fortskridit. Den första rapporten ska

lämnas 10 juni, därefter årligen i samband med årsredovisningen.

Regeringsuppdraget till MSB och Försvarsmakten att tillsammans ta fram ett förslag till gemensamma grunder för planering totalförsvaret handlar om principer för samordning, prioritering, resursförstärkningar inför och under höjd beredskap. Det ska också vara klart 10 juni i år.

Uppdraget har också en del två där de två myndigheterna ska bedöma Försvarsmaktens behov av stöd från det civila samhället och hur de bevakningsansvariga myndigheterna kan svara upp mot stödbehovet. Den delen av

uppdraget ska redovisas 10 juni 2017.

Försvarsmaktens försvarsplanering är omgärdad av sekretess. I beslutet om planeringsanvisningar ska få ta del av relevanta delar av försvarsmaktens försvarsplanering, det vill säga vilka scenarier man ska börja planera utifrån.

—På uppdrag av MSB har Försvarsmaktens forskningsinstitut (FOI) med ett antal typsituationer beskrivit hur ett väpnat angrepp mot Sverige skulle kunna se ut. Typsituationerna ska myndigheterna ha med sig i sin planering.

MSB har redan en tät dialog och samarbete med Försvarsmakten.

—Vi har lärt känna varandra och har daglig kontakt i många olika spår. Däremot är uppdraget en utmaning. Det var längesedan vi gjorde den här typen av arbete kopplat till totalförsvaret. Samhället och förutsättningarna ser annorlunda ut, det är en grannlaga uppgift att få till en grundsyn till juni, säger Magnus Dy-

berg-Ek och listar ytterligare utmaningar som identifierats.

—En är att reda ut hur vi ska leda och samverka under mycket störda förhållanden. Utgångspunkten är arbetet vi gjort med projektet om gemensamma grunder som vi måste bygga vidare på. Det är en stor utmaning att kunna verka under mycket störda förhållanden.

En annan utmaning är att beakta informationssäkerhet och säkerhetsskydd i arbetet. En tredje utmaning är att kunna snabba upp arbetet om omvärldsläget skulle bli ännu sämre.

—Hur planerar och förbereder vi ännu mer kraftfullt om det skulle behövas på grund av försämrat omvärldsläge? Slutligen hur vi ska vi tänka nytt utifrån nya förutsättningar och samtidigt inte kasta bort det gamla som var klokt då och som faktiskt fungerar idag, säger Magnus Dyberg-Ek.

GUNNO IVANSSON

Landshövding utreder framtida alarmeringstjänsten

Stefan Carlsson, landshövding i Kalmar län, får uppgiften att utreda alarmeringstjänsten.

■ Uppdraget är framför allt att analysera om myndighet eller bolag bör förordas för en nationell alarmeringsfunktion och hur den kan samordna samhällets alarmeringstjänst på ett bättre sätt.

Oavsett vilken organisationsform som förordas ska utredaren ta fram fullständiga förslag till både en myndighets- och en bolagslösning.

—Det finns ett tydligt behov

av en effektivare och bättre samordnad alarmering, säger inrikesminister Anders Ygeman.

Regeringens inriktning är att en nationell alarmeringsfunktion med ensamrätt ska kunna ta emot och behandla larm som kräver omedelbara hjälpinsatser från samhällets sida. Dessutom bör alarmeringsfunktionen kunna hantera en

rad andra uppgifter inom ramen för samhällets skydd mot olyckor och krisberedskap, som att sammanställa och tillhandahålla gemensamma lägesbilder vid större händelser samt utföra informations- och varningstjänster till allmänheten vid allvarliga olyckor och kriser. Stefan Carlsson, 61, blev landshövding i Kalmar 2012. Han är ekonom och statsvetare, var vd för Apoteket AB 1999-2010.

Utredningen ska redovisas senast 31 maj 2017. Det blir fyra år efter att Marie Hafströms levererade den så kallade alarmeringstjänstutredningen 2013. Hon föreslog då att en alarmeringsmyndighet skulle bildas 1 januari 2015 med övergripande ansvar för samordnad behandling av larm till 112.

FILIPSTAD Befolkningen minskade 54 år i rad. Nu är det bostadskö. När flyktingströmmarna eskalerade i höstas blev det aldrig kris i Filipstad. Kommunen hade i flera år tagit emot många nyanlända och var mer förberedd än de flesta. Men långsiktigt är utmaningen tuff. Socialbidragskostnaden har ökat med 400 procent på 1,5 år. – På sikt påverkas kommunen, välfärds-Filipstad påverkas, säger säkerhetssamordnare Michael Björklund.

Filipstad och framtiden

■ Filipstad är en av de kommuner som tar emot flest flyktingar i förhållande till folkmängd.

Drygt tio procent av invånarna är tidigare flyktingar som fått uppehållstillstånd och bostad i kommunen. Därtill finns cirka 1 200 asylsökande på olika boenden.

När det i höstas kom 1 500 flyktingar om dagen till Sverige larmades runt om i landet.

– Vissa kommuner gick upp i krisläge, men de var ändå inte i närheten av den situation vi var i. Då blev jag lite orolig, gör vi fel som inte går upp i krisläge? Men hos oss fanns rutiner, frågan hade varit på agendan i flera år. Vi snäppade bara upp det några steg, säger Michael Björklund.

De senaste åren har det anlänt 300-400 till Filipstad varje år, det man frågade sig i höstas var vad som krävs för att ta emot ytterligare 120. Och jobbade därefter.

Gott om lediga lägenheter var en orsak till att Filipstad tidigt tog emot många fler flyktingar än andra. Bergslagen avfolkades. De mindre bruksorterna Lesjöfors och Nykroppa har på 40 år mer än halverats. Nu ökar befolkningen i kommunen. Orsaken är flyktingmottagandet.

Wasabröd och OLW har länge varit och är fortfarande en stor del av Filipstads trygghet. Men Nils Ferlin, stadens son, omgärdas av förändring där han sitter på en parkbänk vid stora torget.

Vi sitter på Arbetsmarknads- och integrationsenhetens kontor (AIE). De har eget hus och bildades för att samla kompetensen. Sex personer från tre olika förvaltningar samordnar integrationsfrågor som inbegriper arbetsmarknad, studier med mera. I huset finns också Finsam-gruppen, ett samarbete mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, landstinget, Filipstads och Storfors kommuner.

Mazlum Dogan jobbar vid Vägvisaren och tycker det känns lite som att jobba utomlands.

FOTO: JOHAN EKBLUND

– Ett samordningsförbund som finansieras genom parterna. Arbetet ger effekt ut i verksamheten genom att jobba med mjuka frågor och projekt för att skapa arbete, säger Tony Skoglund, enhetschef på AIE.

I höstas öppnade Finsam Vägvisaren som tog över en del av det Arbetsförmedlingens lotsar tidigare gjort. En mottagning där flyktingar som fått uppehållstillstånd kan få hjälp på allehanda sätt.

– Tidigare var det invasion i stadshuset. Personal kunde inte sköta sitt dagliga arbete. Hos Vägvisaren finns språkstöd som tillsammans klarar 17 olika språk, vilket motsvarar 95-98 procent av alla språk som talas i kommunen. Där finns alltid någon som lyssnar på den som har frågor.

Mazlum Dogan är projektsamordnare vid Vägvisaren.

– Vi har 28-29 praktikplatser nu, kommunens mål är 80. Här registreras folk och det görs en bedömning av yrkeskompetens, vilket kan ta tre veckor. Och frågan är vad som är kompetens? Det fanns en som sa att han var frisör och lärare. Det där med frisör visade sig innebära att han hade saxen med till skolan och klippte elever, säger Mazlum Dogan.

På Vägvisaren försöker man också kartlägga

Mohammed Hassan (mitten) jobbar om dagarna på Vägvisaren där flyktingar kvällarna är Mohammed ordförande och eldsjäl i föreningen Tillsammans. som fått uppehållstillstånd erbjuds allehanda stöd. Här hjälper han Mohieddin Halabi och Fusad Thilati, båda från Syrien. På

FOTO: JOHAN EKBLUND

Kaos
"Tidigare var det invasion i stads-huset. Personal kunde inte sköta sitt dagliga arbete."

Tony Skoglund
enhetschef AIE

hur många anhöriga det finns i hemlandet som planerar följa efter.

Mazlum Dogan har läst statsvetenskap vid Karlstads universitet med målet att jobba internationellt. Blev i stället ägare till en pizzeria i Filipstad och därefter jobb på Vägvisaren.

– Det här är lite som att komma utomlands och jobba, säger han.

Hos AIE och Finsam drivs en rad projekt. Prioriterat är att få ut människor i arbete eller praktik. Arbetsförmedlingen stöttar praktikplatser i värden och på skolan.

För Värmlandsmodellen, ett samarbete mellan fem kommuner, har AIE fått 22 miljoner från EU att förvalta. Projektet ska pågå till 2019 med integration och egen försörjning för nya svenskar som huvudmål.

Ett annat EU-finansierat projekt ska fånga upp ungdomar som hoppat av gymnasiet och locka dem tillbaka till studier. "Ung i Filipstad", som numera sträcker sig upp till 50 år, syftar också till sysselsättning.

– Knappt 50 procent av dem har egen försörjning under första året. Just nu har vi 45 inskrivna, en mix av flyktingar och etniska svenskar, säger Tony Skoglund.

FAKTA

- Filipstads kommun har 10 625 invånare (2015). 1958-2012 minskade befolkningsunderlaget årligen. De fyra senaste åren visar ökning med sammanlagt 112 invånare.
- Sedan 2008 har 1 250 personer som fått uppehållstillstånd folkbokfört sig i Filipstads kommun. Förra året var det 300.
- Arbetslösheten bland de som fått uppehållstillstånd är officiellt 50 procent. Många fler saknar arbete, men räknas inte in eftersom de inte står till arbetsmarknadens förfogande.
- Kostnaden för socialbidrag var 2009 4,7 miljoner kronor, närmar sig nu 30 miljoner.
- 1150-1200 personer finns i asylboenden.
- Kommunen ansvarar för 130 ensamkommande barn, på grund av platsbrist hyrs en del platser i andra kommuner.

Amina Ibrahim Mohammed från Eritrea får hjälp vid Vägvisaren av Teklu Gegrezghi. Teklu tar emot cirka 15 personer om dagen. – Det är mest frågor som rör Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och att söka lägenhet, säger han.

FOTO: JOHAN EKBLUND

Riksantikvarieämbetet medverkar i ett projekt för att sköta Långbans gruvby och ska i vår sysselsätta 8-10 personer.

Att få ut människor i sysselsättning handlar inte bara om integrering, det minskar samtidigt kostnaderna för socialbidrag (försörjningsstöd).

– De är just nu galopperande. Kostnaderna beräknas i år till 26-30 miljoner, har ökat med 400 procent på 1,5 år.

Staten gav förra året 9,8 miljarder i extra stöd till kommunerna för flyktingmottagandet. Filipstad fick 50 miljoner.

– Innan staten tog beslutet planerades för nedskärningar. För vi inte nya pengar nästa år så håller det inte för kommunen. Vi är hårt ansatta och badade inte i pengar innan, säger Michael Björklund.

Flyktingar som fått uppehållstillstånd kan få etableringsstöd från Arbetsförmedlingen i två år, därefter har kommunen ekonomiskt ansvar för de som saknar egen försörjning.

Hur klarar ni det om några år?
– Jag vet inte. Och det finns andra kostnader. Alla barn har rätt till 15 timmar fri förskola. Vi har fått 120 nya barn som ska in i skolan. Det

handlar om både lärare lokaler. Och allt kostar. Befolkningsökningen ökar närings-kunderlag, fler jobb har skapats inom värden som är största sektorn med närmare 500 anställda av kommunens totalt 1 200, idrottsföreningar får fler aktiva. Positiva effekter som Michael Björklund lyfter fram.

Samtidigt finns stora utmaningar inom integrationen.

– I SKLs jämförelser om trygghet och säkerhet hamnade Filipstad på plats 288 av 290. Där har vi sjunkit de senaste åren och mycket beror på alla olyckor och bränder. Bränderna ökade med 100 procent förra året. Bland annat hade vi en allvarlig brand på ett asylboende och ett mordbrandsförsök på ett av hemmen för ensamkommande. En brand på ett asylboende som skulle öppnas hann släckas i tid. Vi fick 300 fler polisanmälningar, från 1 600 till 1 900. En drastisk ökning.

Det är inte bara statistiskt som Michael Björklund uppfattar otrygghet.
– Flyktingar är otrygga och går i klungor, när de gör det blir andra filipstadsbor otrygga. Ingen vill prata med dem, och hur ska de då lära sig svenska? I simhallen har antalet kvinnli-

Paus?
"Inte ens lägesbilder behövs längre. Då undrade jag lite grann, tog krisen komplعدigt?"

Michael Björklund
säkerhetssamordnare

ga besökare minskat med 1 000 på ett år. Där handlar det om att ha regler och kunna förklara dem.

Trygghetsvärdar i kommunala bostadsbolaget ska hjälpa till med integrering, räddningstjänsten gör oftare tillsyn på flyktingboenden. Ett 40-tal frivilliga från 20 frivilligorganisationer, allt från kyrkan till idrottsföreningar, engageras i integreringsarbetet.

– Polisen ska vara mer synlig på stan, 16 polisvolontärer har utbildats för att medverka i arbetet.

Medias och hela samhällets punktmarkering av flyktingfrågan har avtagit. Men i en kommun ter sig inte vardagen annorlunda för det. "Den nya verkligheten" som blev ett begrepp i höstas ska klaras av.

Filipstad kommer att vara fortsatt ansatt i sitt arbete.

– I höstas var vi bombarderade med mejl, det var otaliga frågor som skulle besvaras till myndigheter. Men strax före jul var det som att rullgardinen drogs ner, inte ens lägesbilder behövdes längre. Då undrade jag lite grann, tog krisen komplعدigt? säger Michael Björklund.

PER LARSSON

Familjen Hassan är palestinier men levde i Syrien innan de flydde norrut. Nu är de eldsjälar i föreningen Tillsammans i Filipstad. Ahmed håller svenskundervisning fyra dagar i veckan.

FOTO: JOHAN EKLUND

”I Filipstad finns allt jag behöver”

FILIPSTAD

Vi korsar Hertig Karls gata, via stora torget mot Kungsgatan. Grått och februaritråkigt. Men Mohammed Hassan, 25, är full av energi. – Jag trivs här. I Filipstad finns allt jag behöver.

■ Han har under sina drygt fyra år i Sverige flyttat runt lite i landet, men valt att återvända till Filipstad. Här finns förvisso familjen, men det finns fler skäl till att Mohammed känner sig hemma i småstaden i östra Värmland. Skäl som kanske är lite mer diffusa men som handlar om trivsel, atmosfär. – Jag känner mig lugn här.

Vi är på väg till föreningen Tillsammans café på Kungsgatan. Klockan är strax efter fyra på eftermiddagen och Mohammed Hassan har just slutat jobbet på Vägvisaren där han dag-

ligen registrerar och vägleder flyktingar för att ta sig in i det svenska samhället.

Nu väntar nästa pass på caféet. Så är det de flesta kvällar. Mohammed är ordförande i föreningen, storebror Ahmed och mamma sitter också med i styrelsen. Eldsjälarna brukar vara epitetet.

– Vi har 300 medlemmar, nio olika nationaliteter. 20 år svenskar. Det är kul när nationaliteter träffas. På söndagarna är det fler svenskar här, då brukar vi ha språkträffar.

Vem som helst får vara med. De enda reglerna är: religion och politik diskuteras inte i lokalen. Inne på caféet ökar tillströmningen av folk. Det serveras kaffe, te och tilltugg och blir snabbt stimmigt. Vid ett bord delas på en vattenpipa. Vid ena kortsidan finns TV och stereo.

Mötesplats

”På söndagarna är det fler svenskar här. Då brukar vi ha språkträffar.”

Mohammed Hassan

– Mohammeds grejer. Nästan allt här inne kommer från vår lägenhet, säger brodern Ahmed.

Föreningen drivs ideellt men har av Region Värmland fått 150 000 kronor för att upprätta ett kontaktcenter för asylsökande, liknande Vägvisaren som vänder sig till de som fått uppehållstillstånd.

Mohammed hoppas det ska ge möjlighet att skaffa en större

lokal för att även kunna ge utrymme och sysselsättning för alla ungdomar.

En av de aktiviteter som drags igång är svenskundervisning. Ahmed är lärare. Han kör tre timmar, fyra kvällar i veckan.

– Vi har tio på kö, säger Ahmed och får i samma veva en lapp i näven med ytterligare åtta namn. Det lär bli en grupp till och sexkvällar i veckan, ler han.

Klockan fem börjar kvällens pass. Ahmed vill ha max 20 deltagare för att kunna ge bra lektion, men stolarna räcker inte till.

På tavlan finns övningar med tj-ljud.

– Det är en process att lära sig språket, men det tar ungefär sex månader att lära sig det viktigaste, säger Ahmed.

Integreringen är det som driver bröderna Hassan mest.

– Det är klart att det finns några som helst sitter hemma och väntar på att få pengar. Men vi försöker förklara att man måste studera, måste försöka få jobb. För deras egen skull, och då tror jag också ni svenskar blir mer nöjda med oss, säger Ahmed.

Föreningen Tillsammans samlar in kläder som delas ut på flyktingboenden. Snöskottning och gräsklippning ska erbjudas gratis till alla filipstadsbor, allt för att öka bygga broar.

– Vi har mycket att göra, tiden räcker inte till. Men det är roligt att kunna vara till hjälp, bättre än att sitta hemma och titta på TV, säger Ahmed.

Mohammed ägnar en hel del tid till att öka förståelsen ute i samhället.

– Jag brukar gå och prata med nyanlända på deras boenden, förklara vad som gör att det kan bli negativa tongångar. Kan vara så enkla saker som att inte slänga skräp på stan. När någon gör något fel brukar vi försöka hjälpa till, tala om vad man bör göra och inte göra.

När Mohammed fick höra att en filipstadsbo sprid osanningar och fördomar om Tillsammans och caféet tog han omedelbart kontakt. – Jag sökte upp henne. Honsa att vi rökte hasch, vilket jag förklarade att vi inte gör. Vi har bett polisen och miljö- och hälsa att komma hit och kontrollera oss. Vårt mål är att visa folk att vi inte är som en del tror.

PER LARSSON

Stora insatser av frivilliga

Carina arbetade i fyra månader

Många frivilligorganisationer har gjort stora och långvariga insatser i arbetet med mottagande av människor på flykt.

Lottan Carina Bergh antog utmaningen att stödja Migrationsverket med att samordna frivilliga resurser i Skåne.

Ett uppdrag med många starka upplevelser.

■ – Jag fick ett telefonsamtal en måndag vid lunchtid, om att Migrationsverket behövde akut hjälp samma kväll i Malmö. Det var lite för snabba puckar, men till natten mellan tisdag och onsdag ordnade vi fram sex personer.

Lottakären hade redan engagerat sig i flyktingkrisen på fle-

ra håll i landet. Carina, som är krigsplacerad som chef för ledningsplutonen på P7s regionala stab, började göra scheman för bemanning av flyktingmottagningar och transitboenden i Malmö och Ljungbyhed.

Första natten på Migrationsverkets kontor i Malmö rådde kaos.

Familjer med många små barn och unga ensamkommande skulle träffa handläggare från Migrationsverket och sedan registreras av frivilligpersonal som inte var helt förberedd på hur påfrestande den psykosociala miljön skulle vara.

– En del nyanlända hade blivit ditbussade flera kvällar i rad för registrering och var jättefrustrerade och helt utmattade. Hur ska man ta den diskussionen när man inte pratar samma språk? Det var mycket som inte fungerade just då. Frågor som skickades mellan olika perso-

ner tills man bara gick in och löste det själv, berättar Carina.

Många andra lottor och andra frivilliga krafter har varit delaktiga i att ta hand om och lotsa människor, dela ut mat och täcken, ordna transporter till sjukhus och hjälpa till med tolkning. Sammanställningar och annan administration skulle också göras regelbundet.

Utvärderingen som har lämnats till Migrationsverket har frivilligpersonalen påtalat stora behov av strukturerad introduktion före insats och organiserad debriefing efteråt.

Arbetet påverkades negativt av att det i början inte fanns någon plan. Frustrationen var stor hos personalen över att inte räkna till.

Veckorna gick, med en förhoppning om att läget snart skulle lugna sig något. Carina arbetade i fyra månader nästan i sträck.

– Jag tänkte: Jag kör en vecka till. Jag fortsatte bara. Det var det värt, tycker jag nu efteråt. Att få göra en samhällsinsats där man hela tiden får gehör är en enorm upplevelse. Det är också så fint att träffa våra egna engagerade medlemmar.

Den 25 januari avslutades uppdraget. På Migrationsverkets mottagningar och boenden arbetar nu anställda assistenter, bland dem flera av de frivilliga.

Ingen vet idag hur framtiden ser ut när det gäller invandringen eller hur hög arbetsbelastningen kommer att vara.

Carina Bergh önskar fler regelbundna kontakter med myndigheterna även i ”grönt” vardagsläge.

– Det finns så stora resurser i frivilligorganisationerna, men vi behöver lära oss av varandra, så att vi alla kan bli bättre.

ANNA TELJFORS-LUNDWALL

Belönad för livräddning

Stefan Unnevall kom sannolikt i sista stund.

Kvinnan drogs ut ur bilen som strax därefter var överlämd.

– Det var för mig en självklarhet att ingripa, säger han.

■ Det var efter en föreläsning på Revinge som Stefan Unnevall, MSB, var på väg i taxi till flygplatsen.

När han såg en stillastående bil, bakom ett träd vid väggkanten, anade Stefan oråd och fick taxin att stanna till.

I bilen satt en kvinna. Hon var vid medvetande men knappt kontaktbar. Samtidigt som taxichauffören larmade 112 upptäckte Stefan att det brann i bilens motorutrymme.

Trots släckningsförsök tilltog branden. Tillsammans blev de tvungna att flytta kvinnan ur den snart överhettade bilen.

Stefan Unnevall har tidigare arbetat som räddningsledare inom Flygvapnet och som lärare på före detta Räddningsverkets skola i Rosersberg.

– De erfarenheterna påverkade såklart mitt agerande på olycksplatsen. Även om det var ett tag sedan så finns ändå kun-

Stefan Unnevall (till höger) belönas av Fredrik Kristell, ställföreträdande räddningschef i Svedala.

skaperna kvar när de behövs.

Han stabiliserade kvinnans nacke under förflyttningen för att inte förvärra några skador. Kvinnan genomgår i dag rehabilitering efter olyckan.

I februari fick Stefan Unnevall pris för sin insats. Brandskyddsföreningens förtjänstplaket ”För räddligt ingripande”, samt en liten symbolisk gåva från Svedala räddningstjänst delades ut på Svedala brandstation.

– Jag är väldigt glad över att bli uppmärksammasad för min insats och känner mig stolt över att ha kunnat ge en ung kvinna möjlighet till ett fortsatt liv, säger Stefan Unnevall.

Räddningsstyrkor som kom till olyckan och den operatör på SOS Alarm som tog emot larmet deltog också.

– Jag uppskattade det väldigt mycket eftersom vi fick möjligheten att dela tankar och funderingar om olyckan.

Forskning om extremism

Kunskap om extremism ska tas fram. MSB satsar 15 miljoner på tre forskningsprojekt som ska studera radikalisering och våldsbejakande rörelser i samhället.

■ Institutet för framtidsstudier ska forska om våldsbejakande organisering och antisociala karriärer. Vår för söker sig individer till våldsbejakande miljöer? Data från offentliga register ska kombineras med intervjuer med personer i våldsbejakande miljöer.

■ Södertörns folkhögskolas projekt benämns radikalisering och motradikalisering och syftar till fördjupad kunskap om myndigheters åtgärder. Vilka åtgärder är effektiva och vilka kan rent av få motsatt effekt?

■ Umeå universitet ska studera lokal motståndskraft mot radikalisering och våldsbejakande extremism. I arbetet ingår radikalisering kopplad till religiös extremism, hur civilsamhället upplever radikaliseringsproblematiken och processer mot motståndskraft, samt former för dialog för att stärka samverkan.

Bred kartläggning av sårbarheter

14 viktiga verksamheter analyserade

ARVIKA
Hur robust är kommunen? När bli en påfrestning kritisk för olika verksamheter? Arvika, Eda och Säffle har tagit ett brett grepp och analyserat 14 viktiga verksamheter, ytterligare sex ska göras.

– Vi får en bra bild av vad som kan hända, var det är sårbart. Egentligen kommer vi inte med något nytt, men kan nu systematiskt visa för kommunanställda vad som är kritiskt, vilka åtgärder som kan göras innan något inträffar. Det gäller bara att kunna förmedla budskapet, säger Ida Andersson, säkerhetssamordnare i de tre kommunerna.

Kontinuitetshantering används för att kartlägga sårbarheter, se kritiska beroenden med syfte att trygga verksamheten även vid påfrestning. Arbetsättet är under utveckling, få kommuner kan i sammanhanget slå sig för bröstet.

I augusti 2014 började Ida Andersson och kollegan Elin Dahlgren med översynen. Nu har 14 viktiga verksamheter hanterats.

– Det började när min föregångare noterade att en ny föreskrift om risk- och sårbarhetsanalyser var på gång från MSB. Det är inte så många som satsar på kontinuitetshantering, men vi har kikat på arbete som gjorts i Danderyd och Staffanstorps. Vi har faktiskt gjort exakt som Staffanstorps, använt samma konsulter.

Konsulterna har utbildat säkerhetssamordnarna i den modell som används, arbetet gör man själva. För varje verksamhet har man tittat på vilka kritiska aktiviteter det finns, maximalt accepterad avbrottsperiod och vilka resurser (interna och externa) som omfattas.

För exempelvis kost finns tolv kritiska aktiviteter. Nedkyllning, max 30 minuters avbrottsperiod, är den känsligaste. Interna resurser som berörs är framförallt personal och IT. Externt finns en mängd beroenden som loka-

la livsmedelsbutiker, tillgång till el, vatten och drivmedel.

– Tillgång till drivmedel i samhället är totalt sett den känsligaste punkten, vi är beroende i 80 procent av verksamheterna, säger Ida Andersson.

Kontinuitetshanteringen har genomförts i de tre kommunerna samtidigt, verksamheten skiljer sig egentligen inte åt.

– Eda måste göra samma saker som Arvika, skillnaden är att Arvika med tre gånger så många invånare har större muskler att genomföra dem.

En fördel med flera medverkande kommuner är utbytet av erfarenheter. Två representanter från förvaltningar i respektive kommun har medverkat när verksamheter kartlagts.

Ansvariga i förvaltningarna har listat åtgärder för kontinuitet, tagit fram handlingsplaner för att täcka brister.

– Hamnar man i en situation där viss verksamhet måste prioriteras och annan skalas ner kan det bli kritiskt. Är man beroende av externa tjänster är det viktigt att ha skrivit bra avtal.

Hårda frågor som vatten och avlopp har varit förhållandevis enkla att hantera, konstaterar Ida Andersson. Mjuka frågor är knepigare.

– Det är enklare att säga vad det innebär att vara utan vatten några timmar än vad som händer om omsorgen drabbas. Där görs så många olika saker, fler människor är involverade och lagstiftningen hårdare. Samtidigt har de medicinskt ansvariga sjuksköterskorna mycket robusta system. De har handlingsplaner för allt, vilket lagstiftningen kräver. De har helt enkelt koll på läget.

Efter att kontinuitetshanteringen gjorts träffas säkerhetssamordnarna och ansvariga inom respektive verksamhet en gång om året för översyn.

Bra bild
"Nu kan vi systematiskt visa för kommunanställda vad som är kritiskt."

Ida Andersson, säkerhetssamordnare

■ Kontinuitetshantering handlar om att upprätthålla en verksamhet även i händelse av störningar eller avbrott. Omfattar insatser i skarpt läge och förbyggande arbete. Kräver planering för hur verksamhet ska kunna drivas även när den utsätts för påfrestningar.

Ida Andersson har sett till att kontinuitetshantering genomförts i 14 viktiga verksamheter i tre kommuner.

FOTO: PER LARSSON

Dessutom finns i varje kommun en riskgrupp med en representant från varje förvaltning.

– De träffar vi kommunvis fyra gånger om året, vår livlina till verkligheten.

Efter att ha gått igenom 14 verksamheter, har ni upptäckt kritiska verksamheter ni inte kände till?

– Nja, snarare har vi upptäckt hur beroende vi är av varandra inom kommunen, verksamheten är så komplex. Och här hamnar diskussionen om att prioritera åtgärder. Hur mycket resurser lägger vi på att ha bra dricksvatten och hur lite lägger vi på att inte ha en stressad personal?

Ida Andersson upplever att kommunpersonalen är positiva till kartläggningen av samhällsviktig verksamhet och kritiska beroenden.

– Tidigare hade vi bara risk- och sårbarhets-

analysen. Jag önskar fler läste den, men det är en mastig lunta.

Kan kontinuitetshanteringen bli kostsam för kommunerna, eller tvingas man prioritera hårdare?

– Åtgärder är allt mellan himmel och jord. Att få SMHIs lägesrapport om vädret i mejlen kostar inget, tillgång till reservkraft är dyrt. Åtgärder som behövs måste med i förvaltningarnas verksamhetsplanering.

MSB rekommenderar att man gör risk- och sårbarhetsanalys (RSA) först, kontinuitetshantering därefter. Arvika gör tvärtom och är inte ensamma om det.

– I RSA vill vi ha beroendekedjor och jag kan inte se varför vi skulle göra RSA först. Vi har inte kontinuitetshanteringen innehållsmässigt med i RSA, det är för känsligt och sekretessbelagt. För oss är kontinuitetshantering, riskhantering och krishantering tre ben

att stå på. RSA ska vara verktyg för beslutsfattarna.

En av de kritiska verksamheter som inte setts över är informationssäkerheten.

– Driftsäkerhet är en sak, men informationssäkerhet har ingen direkt ansvar för, alternativt att ansvaret finns i varje verksamhet. Det ligger högt på prioriteringslistan samtidigt som ingen riktigt vill ta i det som sin fråga. Nu ska jag på utbildning i ämnet.

Ida Andersson tycker inte att man i kontinuitetshanteringen ska hänga upp sig på åtgärder. Processen är lika viktig, att öka kunskap och kunskapsåterföring.

– Med de analyser vi gjort av 14 verksamheter har jag fått en ovärderlig kompetensutveckling, allt från hur en switch fungerar till vem som transporterar vad till kommunernas verksamheter.

PER LARSSON

Vardagsbegrepp – och personalen blev engagerad

Begrepp som kontinuitetshantering, risker och kriser användes inte.

Inför de anställda bröts frågorna ner till att trygghetslarmen skulle fungera, maten stå på bordet.

– Personalen har varit extremt engagerad i arbetet. Driftsäkerhet och kvalitet är viktigt för dem, och lättare att få engagemang än om man pratar risk- och sårbarhetsanalyser och kriser, säger Michael Marklund, säkerhetschef i Staffanstorps kommun.

Fem kommuner i Skåne samverkar i arbetet med kontinuitetshantering. Teknik, IT, skola, förskola samt vård- och omsorg blev föremål för översyn. Kommunerna tog varsitt område för att sen kunna utbyta arbeten.

Staffanstorps valde vård- och omsorg, skaffade överblick över svagheter, identifierade vad som var kritiskt.

– Utmaningen är att vi har en åldrande befolkning och att 75 procent av verksamheten är utlagd på entreprenad, säger Ingela Löfberg, vård- och omsorgschef.

Ingela Löfberg

Till slut landade man i vad som är mest sårbart. Framförallt tre områden pekades ut:

■ Stort behov av tillsyn på särskilda boenden för äldre, personalnärvaro får inte svikta.

■ Kosten, de äldre måste få mat.

■ Trygghetslarm i ordinarie boende där övergång till digital lösning är aktuell.

För de olika områden som granskades visades bland annat maximal avbrottsperiod.

– Där vi hade mindre god förståelse har det tagits fram åtgärdsförslag. Personalen var kreativ och kom med egna lösningar, säger Ingela Löfberg.

Kontinuitetsarbetet har gett Staffanstorps bättre överblick över svagheter och vad som är kritiskt om det inte fungerar.

– Ett mervärde är ökad delaktighet hos medarbetarna. Alla har fått utbildning i kontinuitetshantering, även entreprenörerna. Det är en fördel att ha med externa medarbetare, de fick se sin del i

ett större sammanhang, säger Michael Marklund.

Förutom säkrare drift av verksamheten ser man också kontinuitetsarbetet som ett bra underlag för kravspecifikationer i framtida upphandlingar.

I Danderyd har kommunen gjort kontinuitetsplanering på flera områden. Hemtjänst och särskilda boenden har betats av, inför valåret 2014 gick hela valprocessen igenom.

– Att värna demokratiska värden är en grundbult. Det var det så kallade supervalåret och det var något som var tvunget att äga rum, därför valde vi valprocessen, säger Lars Winberg, säkerhetschef.

Han har inte svårt att motivera att kontinuitetsarbetet får kosta både tid och pengar.

– Frågan är i stället hur mycket pengar vi sparar när det händer något, det arbete vi redan gjort har vi igen då. Men gör inte arbetet för komplicerat och satsa i början på att lära er processen själva. Det finns ofta en frestelse att ta in för mycket konsulter, men det är inte bra att bli för beroende av dem. Man behöver ha kunskap i egna organisationen, säger Winberg.

MSB stödjer arbetet med kontinuitetshantering.

– Kontinuitetshantering är en del av helheten med att arbeta systematiskt med skydd av samhällsviktig verksamhet genom riskhantering, kontinuitetshantering och att hantera händelser. Kontinuitetshantering är den del som tillkommit under senare år, och vi ser att det gör nytta. Sedan årsskiftet har vi en heltidstjänst för arbetet med kontinuitetshantering, säger Anna Rinne, tillförordnad enhetschef på MSB.

Myndigheten har en strategi och handlingsplan för skydd av samhällsviktig verksamhet och tagit fram en vägledning för kontinuitetshantering (SS22304) tillsammans med SIS (Svenska standardiseringsinstitutet), ett arbete som skett i samverkan med offentliga och privata aktörer.

– Under 2015 tog MSB fram ett stöd för systematiskt arbete med skydd av samhällsviktig verksamhet, där det finns vägledning för arbetet med riskhantering, kontinuitetshantering och att hantera händelser.

PER LARSSON

Hembesök ger resultat

■ Vägledning från MSB för färre bränder

Hembesök har för Räddningstjänsten Syd varit en framgång för att minska antalet bränder.

För MSBs räkning har räddningstjänsten skrivit en vägledning för riktade kommunikationsinsatser.

– Det viktiga är komma igång med den uppsökande verksamheten på något sätt, säger brandingenjör Anna Åhsberger, Räddningstjänsten Syd, som tillsammans med kollegan Monica Bengtsson skrivit vägledningen.

Tanken är att vägledningen ska ge inspiration till att komma igång, eller ge uppslag till nya arbetsätt för de som redan är igång.

– Metoderna som anges ska inte ses som facit. Det är viktigt att utgå från egna förutsättningar och anpassa efter dem. Ett tips är att börja i liten skala för att testa och sedan utvärdera hur arbetet fungerar. Utgångspunkten bör vara att för-

söka nå de som har störst risk att drabbas av brand. Hembesök i ett område där det nyligen brunnit kan medföra att de boende lättare tar till sig budskapen.

Vägledningen "Att kommunicera brandskydd" tar framförallt upp kommunikation vid hembesök och olika arrangemang. Till den finns ett antal bilagor som kan användas i arbetet. Vägledningen tar också upp samarbete med vidareinformatorer där räddningstjänsten Karlstadsregionen samt Sotning och Ventilation i Karlstad bidragit.

Men den största delen ägnas åt hembesök i olika former. Och det är framförallt där som Räddningstjänsten Syd anser att det egna arbetet gett mest effekt.

– Det personliga mötet är nyckeln till att minska bostadsbränderna. Och en stor framgång är att våra brandmän utför arbetet. Det är deras förtjänst

Effektivt

"Det personliga mötet är nyckeln till att minska bostadsbränderna."

Anna Åhsberger, brandingenjör, Räddningstjänsten Syd

att vi kan möta så pass många människor.

Räddningstjänsten Syd gör anpassade hembesök till olika grupper, exempelvis äldre, unga som nyss flyttat hemifrån och personer med begränsad kunskap i svenska.

– De anpassade besöken görs av brandmännen på tider när de inte är i operativ tjänst, eller av våra instruktörer, säger Anna Åhsberger.

En viktig del är också internkommunikation.

– Det är viktigt att de som genomför hembesöken känner att det är värdefullt, att deras möten med människor faktiskt gör skillnad.

Vägledningen är en av tre delar i konceptet Aktiv mot brand.

Tidigare har publicerats en vägledning för individanpassat brandskydd och en nationell informationsinsats som kallades just Aktiv mot brand.

– Grunden till varför vi anser att den senaste vägledningen behövs är att det klassiska förebyggande arbetet i form av tillsyn görs på andra platser än där människor dör i bränder. Det här handlar om att privatpersoner behöver kunskap om hur man förebygger och agerar vid bränder, säger Malin Vestin, brandingenjör vid MSB.

MSB har konstaterat att Räddningstjänsten Syd är drivna i arbetet med hembesök, därför var det naturligt att be dem skriva vägledningen.

PER LARSSON

Bostadsbränder minskat med 30 procent

■ – Det här är en utmaning för landets räddningschefer

På sex år har antalet bostadsbränder minskat med nästan 30 procent, antalet döda i bränder ligger långt under siffrorna för landet.

– Av de saker vi gör är det hembesöken som gör den stora skillnaden, säger Per Widlundh, förbundsdirektör.

■ 2010 började Räddningstjänsten Syd satsningen på hembesök, förebilden är brittisk. Det görs 10 000-12 000 besök per år.

Syftet är ökad kunskap om hur man förebygger och agerar vid bränder samt att det finns fungerande brandvarnare.

Sedan dess har antalet bostadsbränder minskat från 367 till 265. Antalet döda i bränder var förra året tre, vilket motsvarar 60 för hela riket. Preliminära siffror för 2015 säger 113 döda i landet.

Det är siffror Per Widlundh tycker att det inte går att blunda för.

– Huvudskälet till framgången är att det är våra brandmän som står för den stora volymen av hembesök under sin beredskapstjänst. Om våra brandmän klarar 10 000 om året, då skulle Sveriges brandmän klara 125 000 om man gjorde hälften av det vi gör.

Det finns inga skäl att inte satsa på hembesök, anser Widlundh:

– Besöken inkräktar inte på övning, beredskap eller andra uppgifter. I London gör man 85 000 hembesök om året och har halverat antalet bostadsbränder. Om man klarar det i London, varför skulle vi inte klara det i Sverige? Det handlar om att ta ansvar för arbetstiden och på bästa sätt använda det förtroende och den kompetens vi har. Jag hoppas att vägledningen som tagits fram blir använd. Det här är en utmaning för landets räddningschefer, de kan påverka mest i denna fråga.

West Midland, med Birmingham som huvudort, är Räddningstjänsten Syds mentororganisation i arbetet med att minska bostadsbränderna.

– Vi har besökt varandra flera gånger och de ligger steget före oss. Men nu har även vi så kallade community advocates i organisationen, bland annat en socionom som samordnar vårt arbete med målgruppen äldre.

Runt 30 procent av hushållen har hittills nåts av hembesök, nu satsas allt mer på att inrikta och målgruppsanpassa besöken till grupper och utsatta områden där behovet är störst.

Räddningstjänsten Syd har särskilt utbildad personal, både instruktörer och brandmän, som framförallt gör de riktade besöken.

Det finns också en ambition att göra särskilda förebyggande satsningar, det kan exempelvis vara att brandvarnare kopplas till trygghetslarm eller monteringen av spisvakter.

– I dessa frågor behöver vi

Sonja Adzic på ett av Räddningstjänsten Syds hembesök.

FOTO: PER LARSSON

diskutera ansvaret. Vem bekostar de förebyggande åtgärderna med exempelvis mobila sprinkler och brandvarnare kopplat till trygghetslarmet? Vi kan ge råd i sådana frågor men kommunen måste ta ansvaret också för brandskyddet hos de individer som omfattas av kommunens omsorg, säger Per Widlundh.

PER LARSSON

ningen som är lite ny för många räddningstjänster. Vid hembesök blir man mer personlig och specifik och det blir lättare att nå fram till rätt människor. Vid offentliga arrangemang kanske det är de redan intresserade som dyker upp. Jag tror också det är viktigt att operativ personal gör besöken, och då krävs det direkt från räddningsschefen att arbetet ska utföras.

Satsningar inom Aktiv mot brand är sprungna ur den nationella strategin för starkt brandskydd. Och mer arbete inriktas mot insatser i hemmet, bland annat när pengar i form av uppdragsmedel årligen portioneras ut från MSB till olika ideella organisationer.

– Att genom hembesök förmedla kunskap om brandrisker är ett av de prioriterade områdena fram till 2018, säger Malin Vestin.

Kartläggning för att minska bostadsbränder

Hos vem brinner det och varför? Och vilka egna åtgärder gjorde den drabbade?

MSB, Brandskyddsföreningen och räddningstjänsterna ska gräva djupare i bostadsbränder för att få kunskap om vad som kan minska antalet bränder.

■ Kunskapen om dödsbränder har ökat och antalet har över tid minskat. Men bostadsbränderna förändras inte nämnvärt, räddningstjänsten larmas till runt 6 000 bostadsbränder om året. Och när man börjat granska de bränderna har man snabbt sett skillnader.

De flesta som dör i bränder är äldre, ofta ensamboende män. Den största gruppen som drabbas av bostadsbränder är i åldern 25-44 år.

– Vi vill veta varför. Nu gör vi en rätt stor satsning med insamling av mycket mer detaljer för att få veta mer om bränderna. När vi vet det kan vi också veta vilket förebyggande arbete som ger bäst resultat, säger Ola Malmstedt, Brandskyddsföreningen, som är ordförande i projektets styrgrupp.

Efter branden i Rinkeby 2009, där sju personer omkom, antogs den nationella strategin för starkt brandskydd och visionen att ingen ska omkomma eller skadas allvarligt i brand. Sedan dess har flera forskningsprojekt startats, det har jobbats hårdare för att minska antalet dödsbränder. Nu görs satsning mot bränder i bostäder i projektet Lärande från bostadsbränder som är tänkt att pågå i tre år.

MSB, Brandskyddsföreningen och sex räddningstjänster började med att kartlägga bostadsbränder. I dagsläget deltar 22 räddningstjänster som täcker cirka 100 kommuner.

Insamlingen utgår från den nya händelserapporten som håller på att ersätta den tidigare insatsrapporten.

Återkoppling

"Den bärande tanken är att kunna leverera något bra tillbaka till kommunerna."

Anders Jonsson, MSB

– Under våren kommer en webbapplikation med fördjupade frågor om bostadsbränder finnas för de som deltar i projektet. När man kryssar i bostadsbrand på händelserapporten genereras en rapport i ett webbformat som är tillgängligt när applikationen för bostadsbrandsrapport startas, säger Mikael Malmqvist, statistiker på MSB.

Idet speciella formuläret fylls i information om branden, bostaden, inblandade personer. Det handlar om beskrivning av vad som hände, vad som påverkade branden, hur den upptäcktes, hur boende agerade, om det fanns brandvarnare och om den fungerade, vilken brandbelastning det fanns, hur det larmades, hur händelseförloppet var och mer exakt om vad som orsakade branden, vilken typ av bostad, hur många som bor i huset, och så vidare.

– Det har lagts ner ett gediget förarbete på att grunduppgifter från händelserapporten automatgenereras till fördjupningsdelen i syfte att minimera tid för själva ifyllandet. Den nya händelserapporten har också fler detaljer och kan brytas ner till mer statistik, samtidigt är den enklare att fylla i, säger Mikael Malmqvist.

Med 100 kommuner som deltar i arbetet kan det ge ett bra underlag för statistik, men MSB och Brandskyddsföreningen vill förstås ha med alla.

– Ju fler som är med desto bättre blir resultatet. Den bärande tanken är att kunna leverera något bra tillbaka till kommunerna. Nationell bild

är en sak, men vi vill också försöka göra mer lokala återkopplingar och kunna beskriva regionala skillnader, säger MSBs projektledare Anders Jonsson.

PER LARSSON

Fotnot: Vid intresse att medverka i projektet Lärande från bostadsbränder, e-posta: mikael.malmqvist@msb.se

3

PROJEKT

För två år sedan anslag MSB och Brandforsk 23 miljoner till tre projekt med koppling till bostadsbränder som ska redovisas 2018.

1 SP Fire Research kartlägger tillsammans med Brandteknik på Lunds tekniska högskola vilka åtgärder som kan vara verkningsfulla i arbetet mot bostadsbränder och studerar andra länders framgångsfaktorer.

2 Karlstads universitet har fokus på mänsklig sårbarhet och strategier för att skydda särskilt utsatta grupper och få en djupare förståelse varför dessa grupper är drabbade.

3 Malmö högskola analyserar varför det brinner mer i vissa områden och städer än andra. Projektet ska ge svar på varför förekomsten av bränder ser olika ut i Sveriges tre storstadsområden.

Bostadsbränder		
år	insatser	per 1000 inv
1998	6 516	0,74
1999	6 430	0,73
2000	6 152	0,69
2001	6 379	0,72
2002	6 115	0,68
2003	6 180	0,69
2004	5 359	0,59
2005	5 909	0,65
2006	5 890	0,65
2007	6 162	0,67
2008	6 003	0,65
2009	6 433	0,69
2010	6 696	0,71
2011	5 919	0,62
2012	6 152	0,64
2013	5 894	0,61
2014	5 674	0,58

Hon har hela sin yrkesbana arbetat med risker och riskhantering, det som är svårt och farligt. Till en början handlade forskningen oftast om tekniska olyckor, stormar – hårda påtagliga kriser. När det visade sig att de hårda kriserna inte upplevdes som de svåraste kom hon allt mer att intressera sig för socialt svåra händelser.

Vi borde oftare öva moraliskt svåra beslut

■ – Det berodde bland annat på att vi hade ett uppdrag åt dåvarande Krisberedskapsmyndigheten att följa upp krishantering i kommuner som drabbats av händelser. När vi intervjuade ledare slogs vi av att de kunde säga: det var ju svårt och vi slet som bara den, men det var inget mot när vi hade mordet på den lilla killen eller när vi hade pedofilhärvan eller liknande, det var riktigt svårt, berättar Ann Enander, docent i psykologi och forskare vid Försvarshögskolans Ledarskapscentrum.

Det började med arbetsmiljöfrågor, hur människor klarar av arbete i extrema toxiska miljöer, men också extrema klimat. Doktorsavhandlingen handlade om arbete i extrem kyla. När dåvarande Räddningsverket bildades 1986 växte samhällsintresset för hur människor uppfattar risker.

– Varför tar människor ibland väldigt stora risker utan att bry sig så mycket om det samtidigt som man är väldigt oroliga för andra saker. Till exempel, varför oroar sig människor så mycket för kärnkraft men fortsätter röka? Då fanns inte så mycket forskning, risk var ett ganska nytt område och frågeställningen var ungefär: Vad är människor oroad över? Underförstått oroar man sig för rätt saker.

Sedan dess har forskningen lärt oss mycket, bland annat att det inte bara handlar om sannolikhet och konsekvens.

– Vissa risker väcker väldigt starka känslor hos oss och då kvittar det hur mycket man säger att det är osannolikt att det ska inträffa. När det till exempel gäller terrorhot känner nog de flesta människor att risken att just jag ska råka ut för det egentligen är väldigt liten,

men det är en risk och ett hot som vi upplever starkt att det drabbar oskyldiga. Man kan inte skydda sig på något sätt och det väcker starka känslor.

Riskmedvetenheten har ökat och vi reagerar väldigt starkt på negativa saker.

– Det finns en ganska känd artikel som säger att "Bad is stronger than good". Det gäller inom många områden. Det onda som händer oss bär vi med oss resten av livet. Det är den ena sidan. Samtidigt är vi bra på att slå ifrån oss, det händer inte mig. Psykologer menar att den mekanismen är en viktig del för den mentala hälsan, annars skulle vi vara deprimerade.

När intresset för socialt svåra händelser var väckt inleddes en studie av kommuner som haft såna kriser.

– Att hantera den typen av kris ställer väldigt stora krav. Ofta handlar det om barn eller sårbara människor, uppmärksammade självmord. Man blir otroligt hårt ansatt av media, Uppdrag granskning kommer. Mycket skuld, varför har ingen reagerat, man försöker hitta syndabockar.

Händelserna skapar mycket ringar på vattnet, många blir berörda och det övas sällan.

– Det var någon som sa att när det här händer och vi insåg att det var en riktigt stor händelse plockade vi fram beredskapsparmen och i den fanns ingenting som kunde användas. Där stod bara de hårda grejerna, hur vi sätter igång växeln men ingenting om hur jag ska möta föräldrarna. Hur lägger vi upp ett möte på skolan när många är så upprörda?

– Det kan lätt bli stora slitningar inom en krisgrupp och därför tycker vi att övningar bör innehålla mer inslag om den mentala si-

Medias rapportering från stora olyckor och katastrofer tenderar att betona det extrema och det har skapat en felaktig bild av att vi drabbas av panik. – Det finns många svåra saker i krishantering, men det finns också mycket som handlar om sunt förnuft. Vardaglig förståelse för hur vardagen är uppbyggd hur människor agerar och vilken förmåga de har. Man tror lätt att i kriser blir allt så extremt och glömmar bort vanligt sunt förnuft, säger Ann Enander, docent i psykologi på Försvarshögskolan. FOTO: JOHAN EKLUND

Skapar oro "Vissa risker väcker väldigt starka känslor"

dan. Att ställas inför beslut i moraliskt svåra frågor, sånt som kommer att drabba oss hårt känslomässigt.

Vi har sett det i katastroffilmerna, läst och hört i medierna, när katastrofen inträffar blir människor skräckslagna och flyr i panik. Inom forskningen finns få belägg för att vi beter oss på det sättet och i en av de senaste studierna på uppdrag av MSB har hon tillsammans med Sofia Nilsson och Aida Alvinus tittat på hur människors reaktioner i krissituationer framställs i media.

– Vi fann att det finns en tendens att överbetona extrema reaktioner i rapporteringen. Det

finns en förväntan hos de flesta av oss att när det är extrema förhållanden blir också reaktionerna extrema.

Mediabilen präglar i mångt och mycket vår uppfattning.

– Till och med de som själva hamnat i en extrem situation kan beskriva sitt eget beteende som panik, men när man frågar närmare så handlar det ofta om rationell rädsla och ett naturligt stresspåslag.

Ofta är förhållandet det motsatta, människor reagerar för långsamt. Inte ens berättelser från överlevande från terrorattack-

Missuppfattar "Man ska inte blanda ihop att vara rädd och drabbas av panik"

en mot World Trade Center ger stöd för "paniksyndromet".

– Många beskrev att man gjorde som man brukar. Stängde av datorn, stoppade undan på skrivbordet, läste efter sig – det vill säga alla de vanliga rutinerna. Man hjälpte funktionshindrade, bar ner rullstolsbundna och för det allra mesta gick det väldigt lugnt till. Den genomsnittliga tiden innan man började ta sig därifrån var sex minuter. Det är lång tid. Att alla flyr och skriker är mer ovanligt.

Det är lätt att påverkas av mediabilen och det är särskilt viktigt att krishanterare inte fal-

ler in i att tänka utifrån stereotyper.

– Jag tror det är farligt att ha bilden av panik och att det är det man planerar för. Vi har många exempel på att det svåra är att få människor att ta varningar på allvar. Man ska inte blanda ihop att vara rädd och drabbas av panik. Panik ger associationer till irrationell, att man inte kan lita på människor och att de inte hjälper varandra. Det är viktigt att man vid planeringen för kriser bygger på att stärka hjälpbeteendet snarare än tro att här kommer det att bli fullständig panik, säger Ann Enander.

GUNNO IVANSSON

LINDSTRÖM

www.bonton.se

LÖSNINGAR

Tiokampen

1 Katrina, 2 Renaut, 3 Mikael Pers-
 -son, 4 Frida Hansdotter, 5 Kråka,
 6 Malaria, 7 Seinabo Sey, 8 Härnö-
 sand, 9 Lisbeth Åkerman, 10 Rauk

Ordflätan

TIOKAMPEN

	4 poäng	3 poäng	2 poäng	1 poäng
1 Orkan	Skadorna beräknades uppgå till bortåt 100 miljarder dollar.	Tropisk cyklon som i slutet av augusti 2005 drabbade södra USA.	Värst drabbat blev New Orleans som dränktes till cirka 80 procent av arealen.	Döptes till samma namn som en viss sångerska som framförde <i>Love Shine a Light</i> i Eurovision Song Contest 1997.
2 Bilmärke	Louis byggde sin första bil 1898. Tillsammans med bröderna Fernand och Marcel bildades sedan företaget.	Har i dag ett nära samarbete med japanska Nissan Motor Co. Ltd.	En modell är "Quatrelle" som presenterades 1961 och tillverkades ända fram till 1994.	Bilmärket Dacia ingår i dag också i den franska koncernen.
3 Skådespelare	Startade sin karriär som balettdansör. 2007 deltog han i Midnattsrallyt där han körde en Volvo PV 544.	Ären 2006-2011 var han Unicef-ambassadör.	Gjorde ett uppmärksammat avhopp från Dramaten 2007, då han spelade i Måsen.	En av de kändisar som Lars Lerin träffade i sin programserie "Vänligen Lars Lerin".
4 Idrottare	Född 13 december 1985 och uppväxt i Norberg. Syssling till prins Daniel.	Gjorde debut i världscupen 23 oktober 2004 i Sölden. Två år senare kom de första världscupspoängen.	I VM i Schladming 2013 knep hon både ett silver och ett brons. I Beaver Creek VM två år senare blev det åter silver.	Är i dag en av världens absolut bästa slalomåkare.
5 Fågel	48-52 centimeter stor fågel som häckar i hela landet. Vingspannet är på 84-100 centimeter.	Har en vaggande gång och flyger kraftfullt och långsamt, oftast ganska rakt.	Allätare vars meny kan bestå av sniglar, insekter, frukt, säd, småfåglar eller fisk och fågelägg.	Social och lärorik. Sågs eldas för vid slösaktigt beteende.
6 Sjukdom	Inkubationstiden är vanligen 1-4 veckor, men kan i undantagsfall vara flera år.	Sjuk- och dödlighet i sjukdomen på Zanzibar har reducerats till en så låg nivå...	...att ambitionsnivån för kontroll har ändrats till att försöka utrota sjukdomen från ögruppen.	Utgör ett ständigt hot mot liv och hälsa för cirka 40 procent av jordens befolkning.
7 Artist	Född 1990. I tjugoårsåldern började hon arbeta och turnera med Maskinen och Oskar Linnros.	Uppväxt i Gambia, Halmstad och Stockholm. Dotter till Madeleine Sundqvist.	Har i år erhållit priserna Årets artist 2015 på P3 Guld-galan och Årets Pop 2015 på Grammisgalan.	Slog igenom under 2013-2014 med låten <i>Younger</i> .
8 Stad	Två personer som har kopplingar till orten är Lena Endre och Margareta Sjödin.	Staden anlades på fastlandet och på öarna Härnön, Mellanholmen, Kronholmen och Bockholmen.	Idrottsföreningarna IF Älgarna och Brännans IF är från denna stad.	Denna kuststad ligger i Ångermanland.
9 TV-profil	Musikintresserad journalist och programledare född 6 maj 1967.	Har valt att hålla sitt privatliv långt utanför rampljuset.	Nyhetsankare som fick det ärofyllda uppdraget att delta som julvärd i Sveriges Television 2009.	Ses i Rapport, ofta flera gånger i veckan.
10 Fenomen	Ett av abrasion format fenomen.	Bildas när mjukare bergarter vid stränder eroderas av det omgivande havet.	Är vanligt på Gotland men förekommer också på Öland.	Den mesta kända är Hoburgsgubben.

ORDFLÄTAN

Hitta ord i bokstavsmyllret. De kan finnas vågrätt, lodrätt, diagonalt, vara skrivna från höger till vänster eller tvärtom.

Vi söker tio typiska värtecken!

MSB analyserar informationspåverkan både internationellt och nationellt.

FOTO: JOHAN EKLUND

”Psykförsvarets” död överdriven

– Ryktena om det psykologiska försvarets död är kraftigt överdrivna. Det sade Mikael Tofvesson, enhetschef på MSB, när han medverkade vid Folk och försvar och Försvarshögskolans seminarium ”Det psykologiska försvaret – nedrustat, eller...?”

– Vi har fått det tydliga regeringsuppdraget att identifiera och möta informationspåverkan och annan spridning av vilseledande information. Vi ska också hjälpa andra myndigheter att utveckla den här förmågan och även agera operativt, säger Mikael Tofvesson.

Utgångspunkten för seminariet var Olle Wästbergs kapitel i antologin Kan Sverige försvaras – mot vad? Idag är det framförallt Ryssland som utsätter Sverige och Europa för påverkanskampanjer. Internet har skapat en helt ny situation.

– Efter Georgien och Ukraina vet vi hur gränserna mellan krig och fred är upplösta, i hur hög grad man framförallt från Rysslands sida försöker använda nya medier för att påverka det som sker i väst, säger Olle Wästberg, tidigare styrelseordförande för Sveriges Radio och ordförande för 2014 års Demokratiutredning.

Att det gamla psykologiska försvaret lades ner innebar inte att analysförmågan försvann.

– Försvarshögskolan har en mycket kvalificerad verksamhet och samma sak gäller MSB. Det som är borta är krigsorganisation och samverkan med

Mikael Tofvesson

Olle Wästberg

civilsamhället i övrigt. Viktigt med det gamla psykförsvaret var att man hade en publiceringsverksamhet och gav spridning åt kunskaper man fick in.

Som motmedel mot de ryska påverkanskampanjerna presenterade han ett åtgärdsprogram.

– Det första är att skapa en ny civil myndighet som samlar kunskap, lägger ut forskning och skapar offentlighet och därmed ett medvetande om vad som sker.

När Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) gick i graven 2009 övertogs verksamheten av nybildade MSB. Splittra MSB och skapa en ny myndighet skulle medföra nackdelar enligt Mikael Tofvesson.

– Det jag bedömer måste finnas i en ny myndighet är förmågor vi behöver för krisberedskapssystemet, för det civila försvaret, och för att myndigheten ska kunna agera långsiktigt och värna målen för Sveriges säkerhet. Det skulle antagligen kräva dubblering och det skulle bli otydligt till exempel: när övergår ansvaret från någonting som börjar som en kris-kommunikativ åtgärd men som sedan visar sig vara antagonistisk? Vem samordnar, vem age-

rar? Det finns ett antal frågor man skulle behöva lösa ut som vi faktiskt nu löser genom att allt är samlat.

MSB arbetar operativt och stöttar olika myndigheter och organisationer för att de ska inse lägets allvar.

– När terrorattentatet i Paris mötte flyktingsituationen såg vi faktiskt en ökning i spridningen av felaktiga uppgifter. Tyvärr jobbade vissa utländska medier tillsammans med aktörer i Sverige som har intresse av att skapa ökad främlingsfientlighet. Det spreds ett rykte om att man skulle kasta ut handikappade från ett boende för att göra flyktinförläggning. Det var falskt och då hade vi ett gäng som plockade falskheterna och gjorde direkta insatser på kommunal nivå.

Olle Wästberg underströk att MSB gör ett bra arbete med att följa utvecklingen och sitter på mycket bra kunskaper men att det finns ett avsändarproblem.

– Statliga myndigheter är aldrig en särskilt bra avsändare för budskap av olika slag, de uppfattas alltid som färgade och karaktäriseras lätt som propagandaministerium. MSB är närmast en stabsmyndighet under regeringen och då ses det alltid med lite misstänksamhet. Det behövs några som bygger informella nätverk och att man i mycket högre grad involverar akademien. Jag tror att ju längre från den centrala statsmakten initiativen kommer, dess bättre.

GUNNO IVANSSON

Universitet övade IT-attack

Som ett av de första lärosätena i landet har Karlstads universitet övat sin krisledningsorganisation i informations säkerhet.

– Tidigare övningar har handlat om ”vanliga” kriser som brand och översvämning. Den här gången inriktades övningen på informations- och IT-säkerhet. Dels för att skapa mer medvetande kring frågorna, dels för att det är i linje med den informations säkerhetspolicy vi arbetar efter sedan ett år tillbaka, säger Jan Gambring, säkerhetschef vid Karlstads universitet.

MSB har gett stöd i planeringen av övningen, bland i utformningen av scenariot. Förutsättningen var att en lektor vid universitetet skrivit ett debattinlägg i Nya Folkbladet där han kritiserade rävjägarna i Värmland och deras jaktmetoder. Det fick till följd att inloggningsservern för universitetets webbtjänster hackades. Intranätet och personalsystem blockerades och studenterna kom inte åt Mina sidor.

– Stora delar av universitetets IT-struktur slogs ut och det var skälet till att krisledningsgruppen kallades in. Gruppen utsattes för olika alternativ

där vi inte gav dem det stöd de normalt kan förvänta sig utan de skulle få fatta strategiska beslut och leda i en situation med brist på information, säger Niklas Nikitin, IT-säkerhetssamordnare.

När de fattat sina beslut lyckades IT-avdelningen släcka den hackade sidan och få upp systemen. Då kom nästa slag, universitetet utsattes för en överbelastningsattack som slog ut andra system.

– För att spetsa till det ytterligare lade vi in ett fysiskt hot, ett hotbrev och ett telefonsamtal där något skulle hända universitetet. Det involverade polisen som rekommenderade utrymning av ett hus så vi fick in ett utrymningsmoment, säger Jan Gambring.

Han tycker att övningen gick bra, ledningsgruppen fattade kloka beslut.

– Genom att vi övat tidigare såg vi att startsträckan för att få struktur på arbetet i krisledningen var mycket kortare än förra gången.

– Vi har pratat mycket om informationssäkerhet, men att se vad som kan hända i ”verkligheten” skapar en annan medvetenhet. Jag tror och hoppas att det kommer att skapa nya rutiner, säger Niklas Nikitin.

GUNNO IVANSSON

Släckgranater allt vanligare

Släckgranater är en relativt ny släckmetod som blir allt vanligare. Allt fler räddningstjänster har släckgranater men även vaktare, vaktmästare och hemtjänsten utrustas med släckmedlet.

– Vi har levererat fler än 700 släckgranater, säger Richard Qvarfell, generalagent för en av de produkter som säljs i Sverige.

Släckgranater innehåller kaliumnitrat och kaliumkarbonat som när granaten utlöses bildar en aerosol. Aerosolen bryter den kemiska processen och kyler snabbt ner branden med omkring 100 grader per minut. Optimal användning är slutna utrymmen av begränsad storlek, upp till 30 kubikmeters

volym. Släckgranaten tar inte bort syret och utgör inte livsfara om personer skulle råka befinna sig i lokalen.

– Syftet är inte i första hand att helt släcka branden utan att bryta förloppet i ett tidigt skede och köpa tid för huvudstyrkan, säger Richard Qvarfell.

Flera räddningstjänster berättar om insatser där släckgranaten räddat villor och källarförråd men även större byggnader, bland annat en silo.

Släckgranater kostar 6 000-7 000 kronor styck. Att flera försäkringsbolag köper in släckgranater och erbjuder ett utbytesystem har bidragit till genomslaget.

■ Läs längre version av artikeln på vår webbplats.

Plastbyggnad lätt offer i brand

■ Sex återvinningsbyggnader totalförstörda i Växjö

■ En natt våren 2014 larmades Värends räddningstjänst ut till området Araby i norra delarna av centrala Växjö.

Larmet gällde en brand i ett återvinningshus. När räddningstjänsten anlände hade branden redan gått igenom en av ytterväggarna och lågorna slog ut.

Det var inledningsvis en överhängande risk för brandspridning till alla de fordon som parkerats i anslutning till återvinningsbyggnaden.

Men efter släckinsats och god hjälp av en gynnsam vindriktning, lyckades räddningstjänsten förhindra brandspridning till alla de fordon som parkerats intill. Byggnaden blev dock totalförstörd.

Orsaken till branden är i sammanhanget tämligen ointressant.

Det som intresserade brandutredare Thomas Jonasson var att byggnaden till stora delar var gjord av plast.

Lägg därtill det stora antalet parkeringsplatser för person-

bilar som finns alldeles intill byggnaden.

Risken för stora konsekvenser vid en brand i återvinningshuset är uppenbar.

Bränder i återvinningscentraler är inte ovanliga. Det räcker ofta med att någon slänger in en engångsgrill eller liknande och branden är ett faktum.

Det som tydligt irriterade brandutredaren var att de redan några år tidigare varit på en liknande brand i en likadana byggnad i samma område. Den gången skadades ett antal bilar, varpå brandutredaren uppmärksammade aktuellt bostadsbolag på problematiken.

Det var 2012 och ännu vid denna brand 2014 var inga åtgärder vidtagna av aktuellt bostadsbolag.

Det finns i området sex likadana återvinningsbyggnader varav två är hopbyggda. Samtliga till stora delar gjorda i plast och med intilliggande parkeringsplatser.

I december 2015 hade samt-

liga sex återvinningsbyggnader brunnit ner, vilket undanröjt problemet för Växjös del.

Men det är sorgligt att det ska behöva brinna i så många byggnader och skadas så pass många fordon, trots att problematiken påtalats förberda.

När de hopbyggda återvinningsbyggnaderna brann skadades ett tiotal personbilar.

Det skulle därför vara intressant för Tjugofyra7 att få

in uppgifter om fler liknande bränder runt om i Sverige.

Samtidigt skickar vi tillsammans med Thomas Jonasson en uppmaning till räddningstjänsterna runt om i Sverige, att vara uppmärksamma på denna typ av byggnader med intilliggande parkeringsplatser inom sitt område.

Bränder i plastbyggnader kan även ses i perspektivet av att det kan kräva ett annat och

mer omfattande angreppssätt vid släckinsatsen, liksom att förorenat släckvatten kan nå dagvattensystem eller grundvatten och därmed utgöra en miljöbelastning. Bränder i plast medför ofta stora rökutveckling, vilket kan påverka omgivning negativt.

MATTIAS SJÖSTRÖM

PROBLEM

■ Under 2012- 2015 brann sex återvinningsbyggnader ner i Araby i Växjö.

■ Byggnader gjorda av plast, brinner relativt enkelt och med stor värmeutveckling.

■ Parkeringsplatser alldeles invid återvinningsbyggnaderna skapar en onödig risk.

■ Eventuellt behov av ett annat angreppssätt vid släckinsats.

■ Hantering av förorenat släckvatten till dagvatten eller grundvatten.

■ Stor risk för kraftigt rökutveckling i närområdet.

ENKEL ÅTGÄRD

■ Ta bort och omöjliggör intilliggande parkeringar vid denna typ av byggnad.

Bränderna i återvinningshus har återkommit. Nu har alla sex i stadsdelen Araby brunnit ner, många bilar har också blivit förstörda i bränderna.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Så kan brandrisk i modulbyggnad minska

■ Modulbyggnader används runt om i landet vid kortare eller längre tider då man har behov av lokaler.

Det kan vara som ersättningsbyggnader vid renovering eller nybyggnation, olika typer av boende, tillfälliga kontorslösningar eller som förskolor/skolor.

Vid flera tillfällen har det brunnit i denna typ av byggnader och många gånger är bränderna anlagda.

Bertil Nilsson på Räddningstjänsten Syd har genomfört en utredning efter en anlagd brand i en modulbyggnad i Burlövs kommun under hösten 2015 och lämnat flera förslag till förbättringar.

Vid det aktuella tillfället anlades branden på utsidan av byggnaden i ett utrymme mellan två sammanbyggda huskroppar.

Grannar såg lågor över taket och larmade räddningstjänsten. Ingen verksamhet hade startats i lokalerna. Brandskadorna begränsades till under byggnaden, på ytterväggarna i

Byggnaden hade ursprungligen tryckimpregnerade brädor som dolde plintarna.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

indrag mellan byggnader och delar av takfoten.

Byggnaden är sammansatt av flera förtillverkade moduler som monteras på plats. Den är i ett plan, träkonstruktion med platt tak.

Byggnaden är utformad som ett H och står på plintar som döljs med två rader tryckimpregnerade brädor.

Byggnaden är utrustad med automatiskt brandlarm men eftersom ingen verksamhet på-

börjats var detta ännu inte inkomplat till SOS.

El-, vatten- och avloppsanslutningar är monterade utvändigt. Avskiljningar inom byggnaden är i klass EI30 och de fönster som finns mot en passage som används vid utrymning är klassade i EI30.

Utredaren lämnar ett flertal förslag, se här intill, till åtgärder för att förhindra en liknande brand och minska risk för spridning vid en eventuell brand.

Utredningen skickades till tillverkaren, uthyraren, aktuell kommun och MSB.

Tillverkaren svarade att de tillverkar enligt sin beställares önskemål men att förslag till åtgärder var intressanta. Hur modulerna placeras i förhållande till varandra är upp till byggherren och vid mer varaktiga placeringar i sina egna projekt brukar tillverkaren montera modulerna på obrännbar betonggrund.

Vid återbesök på platsen konstaterade utredaren att samtliga förslag om åtgärder var vidtagna, med undantag för indraget vid passagen mellan byggnaderna.

Vid en liknande brand som utretts av Marco de Pedis, räddningstjänsten i Trelleborg, återkommer några av åtgärdsförslagen från Räddningstjänsten Syd. De tre förslagen i den utredningen är värmeslingor för tidig upptäckt av brand, kameraövervakning samt skydd av kryppgrunden med obrännbart material.

ANNA ANDERSSON CARLIN

7

ÅTGÄRDER

Utredarens förslag till åtgärder:

1 Modulbyggnader bör uppföras utan mellanrum, indrag eller liknande, som ger dolda utrymnen där det utan insyn kan anläggas bränder eller skadegörelse.

2 Byggnadernas skydd i underkanten runt byggnaden bör vara av luftat obrännbart material för att begränsa spridningsrisken.

3 Byggnadens indrag i underkanten vid grund bör skyddas med obrännbart material.

4 Byggnadens ytskikt bör vara av obrännbart material.

5 Anslutningar till avlopp, vatten och el bör skyddas för att förhindra att brand anläggs i kablar och plasttröror.

6 Byggnadens takfot bör förses med värmekabel eller liknande kopplad till det automatiska brandlarmet på utsidan, för tidig upptäckt av brand.

7 Belysning runt byggnaden kan kopplas till rörelsedetektorer för att uppmärksamma om personer befinner sig i närheten.

Branden var fullt utvecklad efter tio minuter och huset blev helt ödelagt. Sannolikt slog blixten ner i villan och antände på flera ställen. Grannar beskrev fenomenet med "gnistbollar" stora som knytnävar som sköt upp från taket.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Blixtsnabb ödeläggelse

■ Under kvällen den 5:e maj 2015 slog blixten ned i en villa i Höllviken, Skåne.

En kraftig smäll hördes i stora delar av orten och grannar samt boende i huset såg ett stort gnistregn över hela huset.

Gnistregnets följdes av rökutveckling från taket. Tio minuter efter nedslaget bröt lågorna igenom taket och snart brann hela takets yta.

Branden spreds snabbt i hela huset och var fullt utvecklad efter cirka tio minuter.

Efter 40 minuter hade hela taket och vindsbjälklaget tap-

pat sin bärrighet och rasade in. Utredaren Marco de Pedis såg en krater i marken där ett av stuprören gick ned i marken.

Kratern var halvmeter djup och cirka en meter i diameter. Han konstaterade också att det stod flera höga träd runt huset och att det inte fanns åskledare på huset.

De boende berättade att de hörde en kraftig smäll och att strömmen därefter bröts. Proppskåpet ramlade ned från väggen och när de tittade ut genom fönstret såg de stora

"gnistbollar" som regnade ned i trädgården.

Även grannarna observerade fenomenet med "gnistbollar" stora som knytnävar som sköts upp från taket.

I början var röken vit men efter fem minuter var det mörk brandrök som kom från flera hål i taket.

De drabbade evakuerade snabbt och fick bara med sig en låda med lite personliga ägodelar och sin bil. Även flera grannar evakuerades under räddningstjänstens insats.

Utredarens analys av händelsen är att det är mycket troligt att det är en blixst som orsakat branden.

Att blixten slog ned i huset trots att det fanns flera stora träd förklarar med att blixten söker den lättaste vägen till jord och ett vitt tak med tillhörande hänggränor och stuprör ger ett förhållandevis litet motstånd för urladdningen.

Det förklarar även kratern. Den vita röken i början på brandförloppet kan vara regn som förångades från taket.

Det snabba brandförloppet kan troligen förklaras med att blixten efter att den slagit ned i taket fortsatt sin väg genom huset Medan den letade sig till jord passerades flera objekt som antändes av värmeutvecklingen.

Blixtar kan utveckla temperaturer upp mot 30 000-50 000 grader celsius, vilket gör antändningen enkel.

ANNA ANDERSSON CARLIN

Artikeln bygger på en utredning av Marco de Pedis, Räddningstjänsten Trelleborg.

Medtrafikanter räddade förare

■ Föraren blev instängd i bilen som vattenfylldes, men räddades av medtrafikanter.

En januarikväll 2015 körde en personbil norrut på riksväg 26 mellan Gislaved och Smålandsstenar.

På en vägsträcka med 2+1 väg kolliderade bilen med en ålg, för av vägen och ut i avkörningszonen cirka 100 meter.

Bilen voltade och hamnade på taket i ett vattendrag invid vägbanan.

Föraren satt instängd och kupén fylldes med vatten.

Tack vare ett rådigt ingripande

de från en mötande bilförare samt en bussförare som stannade vid olycksplatsen lyckades man dra ut den instängde föraren ur fordonet, vilket troligen räddat livet på denne.

I den utredning som Robert Bang, räddningstjänsten Gislaved-Gnosjö, genomfört lyfts några intressanta erfarenheter fram. Dels att ett antal personbilar passerade olycksplatsen utan att stanna och hjälpa till, men att trots allt en bilist och en bussförare stannade, vilket kan ha varit livsavgörande för

föraren av olycksbilen. Bilen låg upp och ner i vattendraget och var i mörkret svår att se. Det kan ha bidragit till att flera fordon körde förbi olycksplatsen.

Utöver detta har utredaren gått igenom statistik i Transportstyrelsens olycksdatabas Strada och där noterat att det varit relativt många viltolyckor på just denna sträcka av väg 26.

■ Översyn av viltstängsel på aktuellt vägvägnitt viktigt.

■ Åtgärder som förhindrar fordon att åka ner i aktuellt vat-

tendrag måste genomföras.

■ Vikten av att rätt position dokumenteras i insatsrapporten, vilket underlättar uppföljning och jämförelser med exempelvis Strada.

Strada (Swedish Traffic Accident Data Acquisition) är ett informationssystem för data om skador och olyckor inom hela vägtransportsystemet. Strada bygger på uppgifter från polis och sjukvård.

MATTIAS SJÖSTRÖM

Erfarenheter

Anna Andersson Carlin och Mattias Sjöström medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av olycksundersökningar inskickade till MSB, samt egna arbeten. De tar gärna emot synpunkter och tips.

Du kan även kontakta MSB på: olycksutredning@msb.se Undersökningarna på nätet: www.msb.se/olycksundersokningar/kommuner

Kontakt

Anna Andersson Carlin
anna.carlin@rsyd.se

Mattias Sjöström
mattias.sjostrom@halmstad.se

– En del har bra rutiner – andra inga alls

■ Snart krav på rapport av IT-incidenter, föreskrifter klara

Från 1 april är det obligatoriskt för statliga myndigheter att rapportera IT-incidenter, tre dagar senare träder MSBs föreskrift i kraft.

MSB utvecklar också ett rapporteringsverktyg som ska underlätta för myndigheterna.

■ Kravet att rapportera IT-incidenter ska ge en helhetsbild som inte funnits tidigare, exempelvis om flera drabbats samtidigt.

– Det förbättrar möjligheterna att stödja aktörer, att avväja och begränsa skador och inte minst att lära och återföra erfarenheter och jobba mer förebyggande, säger Richard Oehme, verksamhetschef för cybersäkerhet och skydd av samhällsviktig verksamhet på MSB.

Regeringen tog 17 december beslut om obligatorisk IT-in-

cidentrapportering, ett behov som MSB och andra framfört en längre tid.

Tidigare rekommendationer från 2009, i form av MSBs allmänna råd, att statliga myndigheter ska ha rutiner för att identifiera, rapportera, bedöma, hantera och dokumentera IT-incidenter har skärpts och ställs från 4 april som krav i de nya föreskrifterna om statliga myndigheters informationssäkerhet.

■ **Har myndigheterna dessa rutiner i dag?**

– Det ser olika ut. När vi tittade på det för två år sedan såg vi en del brister. En del har bra rutiner, andra har inga alls. Det är skillnad på stor och liten myndighet. Överlag finns förbättringspotential.

Kravet på rapportering förväntas resultera i bättre ruti-

ner. Inom 24 timmar ska den myndighet som drabbats av allvarligare incidenter rapportera till MSB.

■ **Vilka resurser kommer att krävas av MSB för att hantera inrapporterade incidenter?**

– Det är det ingen som vet just nu och det är därför lite spännande. Vi förbereder oss med en mängd olika alternativ.

En av förberedelserna är ett användarvänligt rapporteringsverktyg som myndigheterna når via cert.se. Verktöget ska vara klart att använda i slutet av året.

– En referensgrupp av myndigheter ska testa verktöget innan det tas i bruk. Hur rap-

Richard Oehme

porteringen ska ske fram till dess kommer vi att informera om.

Cert.se kommer även ha en särskild informationssida om rapportering av IT-incidenter. I de föreskrifter som gäller från 4 april framgår vilken typ av incidenter som ska rapporteras, när det ska ske och vad rapporterna ska innehålla.

Under remisstiden har 70 myndigheter lämnat synpunkter på vad föreskrifterna bör innehålla. Med föreskrifterna följer också allmänna råd.

Rapporteringskravet gäller samtliga statliga myndigheter, utom vissa som exempelvis Försvarsmakten och Säkerhetspolisen som är undantagna då de har ett tillsynsansvar enligt säkerhetsskyddslagen och i och med det ska kunna hantera IT-incidenter som träffar inom

ramen för egna verksamheten.

■ **Behöver det ställas krav på fler än statliga myndigheter att rapportera IT-incidenter?**

– Det är inte omöjligt att det kan bli så. EUs direktiv om säkerhet för nätverk och informationssystem lyfter fram flera sektorer som hälso- och sjukvård, energi, transport och finans, vilket innebär att kravet kan komma att ställas på privata aktörer.

– Samtidigt är det av största vikt att utforma systemet för IT-incidentrapportering på ett sådant sätt att det även blir givande att rapportera på frivillig väg. Vår målsättning är att rapportering och återkoppling ska ge ett mervärde för aktörerna och samhället, det ska inte upplevas som en belastning.

PER LARSSON

Skottland vill ta efter SMO-utbildningen

– SMO-utbildningens fokus på risk och förebyggande arbete är imponerande.

Det säger Peter Murray från Skottlands nationella räddningstjänst.

■ Murray har uppdraget att ta fram en ny utbildning för skotsk räddningstjänst och har besökt MSB Revinge för att skaffa kunskap om hur MSB utbildar i risk och förebyggande på SMO-utbildningen.

Räddningstjänsten i Skottland vill bredda sin roll och sitt uppdrag, berättar Murray.

– Vi vill utveckla vår kompetens och arbeta med trygghet och säkerhet i ett bredare perspektiv. I dag arbetar vi inte så mycket med exempelvis information om att förebygga olyckor. Vi arbetar inte heller med sjukvård eller första hjälpen.

Minskade anslag och en rapport om hur offentlig sektor bäst kan möta befolkningens behov ligger bakom framtagandet av ny utbildning.

– Rapporten lyfter fram viken av aktörsgemensamt arbe-

te. Inriktningen är att olika aktörer som räddningstjänst, socialtjänst, sjukvård med flera ska samarbeta kring att erbjuda en mer sammanhållen service till befolkningen.

Peter Murray berättar att räddningstjänstens roll i detta arbete är viktig.

– Vi når ut till boende i glesbygden eftersom vi har stationer över hela landet. Vi är ofta först på plats om något händer i dessa områden.

Tanken är att utbildningen ska rikta sig till fler aktörer än räddningstjänst. Den ska gå i två spår och dels vidareutbilda befintlig personal, dels utbildar ny personal inom områden som räddningstjänst, sjukvård, lokal förvaltning.

– Vi har tagit stort intryck av hur MSB har byggt upp SMO-utbildningen. Vilka förhållanden ska stärkas, hur myndigheten utbildar inom risk- och förebyggande.

Skottarna bad representanter från MSB Revinge att presentera sitt arbetssätt för en grupp högre chefer inom den

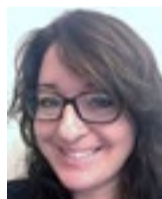
skotska räddningstjänsten.

Elna Johansson, enhetschef för grundutbildningsenheten, och Gabriella Westheim, lärare inom risk och förebyggande på SMO, representerade MSB i Skottland.

– I Sverige ligger vi på framkant eftersom vi har arbetat med dessa frågor i mer än tio år. Vi ser att vi har mycket att erbjuda vad gäller kunskap och erfarenheter, säger Gabriella Westheim.

Elna Johansson framhäver att samarbetet med Skottland även gynnar MSBs utbildningsverksamhet:

– Genom att besöka andra länders räddningstjänstorganisationer kan vi inom MSB inhämta kunskap och erfarenheter som vi kan dra nytta av i våra egna utbildningar.

Gabriella Westheim

NOOMI EGAN

■ **Längre artikel på vår webb.**

Leif Andrén visar en tung räddningscontainer på Mölndals brandstation för japanska gäster.

FOTO: VIVIAN CARAGOUNIS

Japaner lärde om räddning vid ras och skred

Kobe i Japan vill lära mer om hur man hanterar ras och skred.

Det resulterade i ett besök i Göteborg.

■ 2014 inträffade en stor slamströmsolycka i Hiroshima. Kobes räddningstjänst har liknande problematik och vill planera för säkra och effektiva insatser vid ras och skred. De hade blivit nyfikna på Sveriges arbete.

– Japanerna hade fått kännedom om MSBs arbete med insatsmetodik, säger Vivian Caragounis, IridaCon, som organiserade besöket.

Förutom en presentation av ras- och skredproblematiken i Sverige, berättade

de SGI bland annat om en ny Gis-webbapplikation, utvecklad i samarbete med Bohus räddningstjänst.

MSB redovisade Sveriges nationella krisberedskapssystem. Vivian Caragounis förklarade MSBs metodik för säker och effektiv räddningsinsats vid ras-, skred- och slamströmsolycka samt utvecklingen av skredövningsområdet på Sandö.

Gästerna var även intresserade av att lära om svensk räddningstjänsts organisation, metodik och utrustning och fick information av både Storgöteborgs och Bohus räddningstjänster.

■ **Längre artikel på vår webb.**

NYTT OM NAMN

■ **Niclas Karlsson**, MSB, har slutat som chef för övningsenheten och blivit ledningsstödschef på avdelningen för utveckling och beredskap.

■ **Thomas Gell** har slutat på MSB och börjat på Brandskyddsförningens kunskapscentrum för brandsäkerhet.

■ **Niklas Nordgren** är ny beredskapsdirektör vid länsstyrelsen i Hallands län. Han kommer närmast från Forsvarsmaktens högkvarter i Stockholm. **Jörgen Peters**, som tidigare hade posten, är numera länsråd.

■ **Michael Marklund** har slutat som stf räddningschef och säkerhetschef i Staffans-torp och börjat inom försäkringsbranschen.

■ **Robert Jönsson**, tidigare chef för brandingenjörsutbildningen i Lund, har börjat på Sweco som specialist inom brand- och riskteknik.

■ **Samuel Nyström**, chef för förebyggande, har klivit upp och blivit ny räddningschef i Jönköping efter **Bengt Martinsson** som gått i pension.

■ **Claes Jansson**, räddningschef i Kristianstad, tar pension 1 juli, ny chef blir **Andreas Bengtsson**, brandingenjör i organisationen.

■ Konsultföretaget Bengt Dahlgren har anställt fyra nya brandingenjörer. **Per Boström** jobbar på kontoret i Malmö, **Ulf Laurin** i Linköping, **Caroline Svedenberg** i Skövde och **Jacob Degler** i Stockholm. Brand- och riskingenjör **Joel Wibelius** har anställts i Göteborg.

■ Ny räddningschef i Sydöstra Skånes räddningstjänstförbund är **Mats Svensson**, tidigare brandmästare i förbundet.

■ **Lars Rystedt** är ny räddningschef i Dorotea kommun, har tidigare varit chef i Mora och Flen.

■ **Niklas Wilsson** är räddningschef i Laholm sedan 1 januari. Wilsson har bakgrund inom polisen, senast kanslichef inom nordvästra Skåne. Förre chefen **Pär-Åke Eriksson**, 58, har tagit pension.

■ **Bo Christensson** blir ny räddningschef i Aneby i höst när nuvarande chef **Tommy Gustafsson** går i pension. Christensson är i dag i ställföreträdande räddningschef i Strömstad.

Guldtävling hos RIM

■ RIM-föreningen (Räddningstjänstens idrottsmedalj) genomför årets guldtävling i Stockholm i mitten av maj (vecka 19).

Deltagarna tävlar i nio moment. Disciplinerna är simning (två moment), knäböj, bänkpress, chins, bruta-bänk, roddmaskin, arbetsprov och löpning.

Anmälan kan göras på www.rimguld.se

NYUTGIVET FRÅN MSB

Publikationer att ladda ner

Barnsäkerhetsrådet – tema skola

Om vad myndigheter inom Barnsäkerhetsrådet kan erbjuda för att öka säkerhet, trygghet, hälsa och delaktighet i skolan.

Snabba metoder att mäta radioaktiva ämnen i människokroppen

Forskningsrapport där syfte varit att ge möjlighet till snabba och noggranna helkroppsmätningar avseende radioaktiva ämnen.

Skydd mot brand: före under och efter räddningsinsats

För ökad kunskap om bra brandskydd och att genomföra en bra räddningsinsats. Tonvikt på byggnadstekniskt brandskydd. Ersätter tidigare upplaga.

Systematiskt arbete med skydd av samhällsviktig verksamhet

Stöd för arbete med riskhantering, kontinuitetshandling och att hantera händelser. Till stödet finns checklista och bilaga separat publicerat.

Underlag till förslag för kriterier för nationellt samhällsviktig verksamhet

Kompletterar tidigare rapport (En övergripande historisk respektive internationell kartläggning av arbetet med skydd av samhällsviktig verksamhet).

Samhällsekonomska konsekvenser av fullbordade suicid

Beräkningar av samhällsekonomska konsekvenser för suicid under 2014.

Opinioner 2015

MSBs undersökning "Opinioner 2015" visar att oron för den politiska situationen i världen fortsätter att öka. I den årligen återkommande undersökningen mäts allmänhetens uppfattningar.

Risk- och sårbarhetsanalyser 2014

Övergripande bild av hur myndigheterna arbetat med risk- och sårbarhetsanalyser. För stödja och utveckling inom området.

Fastighetsautomation

Faktablad om cybersäkerhet inom fastighetsautomation.

Globala konflikter med lokala konsekvenser

Uppdaterad version, för ökad kunskap om hur globala/regionala konflikter kan få lokala konsekvenser i Sverige.

Mapping of institutional architecture for protection from oil spills in the Baltic Sea region

Resultat från undersökningen av den institutionella strukturen för skydd mot oljeutsläpp i Östersjöregionen. På engelska.

Bilaga till Nationella riktlinjer för samverkan i Raket

Används framförallt i fjärde steget i lednings- och sambandsanalys.

SÅ LADDAR DU NER

Publikationerna finns att ladda ner på två ställen.

■ rib.msb.se – klicka på bibliotek. Sök på titel.

■ msb.se/produkter och tjänster/publikationer – sök på titel.

Öppna jämförelser 2015

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och MSB publicerar för indikatorer för arbetet med trygghet och säkerhet i landets kommuner. Tema i år: kommunal räddningstjänst.

Och aldrig mötas de två?

Slutrapport från forskningsprojektet Krav, förväntningar och myter i samspelet mellan kris- och beredningsprofessionella aktörer och det berörda samhället. Ömsesidiga krav, föreställningar och förväntningar som skapar villkor för samspelet mellan beslutsfattare och medborgare har studerats.

Utvärdering 2015 av anslag 2:4 Krisberedskap

MSB har utvärderat över 30 projekt till ett värde av minst 118 miljoner för att visa effekterna av anslaget.

Säkerhetsguide för evenemang

Guide för att skapa samsyn mellan inblandade aktörer. Ersätter tidigare version.

Event Safety Guide

Engelsk version av publikation ovan.

Målarbilder Ellie och Jonas

Målarbok, bilder med budskap att färgsätta för barn..

Programmet för ökad säkerhet i industriella informations- och styrsystem 2013-2015

Sammanfattar kortfattat delar av programmet verksamhet.

Nederbörd och översvämningar i framtidens Sverige

Sammanfattar fyraårigt forskningsprojekt. Stöd till kommuner och länsstyrelser i arbetet med klimatanpassning med fokus på skyfall och översvämning.

Terminologi och begrepp inom informationssäkerhet

Svensk terminologi på informationssäkerhetsområdet utvärderas, fokus på frågor om målgrupper och grundläggande begrepp.

Så skyddar MSB din information: informationsbehandling vid it-incidenthantering

Faktablad om hur MSB skyddar information vid rapportering.

Fyra olika faktablad:

Samverkansområdet farliga ämnen

Samverkansområdet skydd, undsättning och vård

Samverkansområdet geografiskt områdesansvar

Samverkansområdet transporter

Insatsverksamheten 2015

MSB genomförde 226 insatser 2015. Redovisning av arbetet.

Den framtida utbildningsverksamheten

Slutredovisning av utredningen om MSBs utbildningsverksamhet. Se artikel sidan 4.

Årsredovisning 2015

Redovisning av MSBs arbete.

Genus och räddningstjänst

Slutrapport från forskningsprogrammet Genus och räddningstjänst: teknik, organisation och jämställdhetsintegrering.

Rätt man på rätt plats

Om kommunala sambudsprocesser ur genusperspektiv. Rapporten fokuserar på manligt dominerade räddningstjänsten och kvinnligt dominerade sjukvården/hemsjukvården.

Publikation som kan beställas som trycksak eller laddas ner

Personsäkerhet – teori och praktik

Boken handlar om kunskap kring skydd av människors liv och hälsa. Ett försök till samlad bild av problematiken med personsäkerhet, exempelvis skador i trafik, vid brand, fall och patientsäkerhet. Specialområdenas forskningstraditioner, begrepp, modeller och arbetssätt sätts in i en helhet med personsäkerhet som benämning.

Pris: 200 kr.

Best nr: MSB944 – dec 2015.

Så beställer du:

E-post: publikationsservice@msb.se

Postadress: MSB publikationsservice, L 124, 651 81 Karlstad.

Ange beställningsnummer samt din adress.

Det går också att beställa, alternativt ladda ner, via www.msb.se

ANDRA UTGIVARE

Sofia Bugges sigill

Sundsvalls brandkårs historia skriven i romanform av Svenåke Boström som tidigare skrivit om Sundsvallsbranden. Den här boken tar vid efter stadsbranden med en mordbrand och fram till 1960-talet.

Pris: 206 kr på bokus.com

Förlag: designsundsvall.se

Kriserhandling online

Sociala medier kan vara mycket krävande att hantera under en kris. De kan försätta myndigheter utanför diskussionen, men kan också vara viktiga för att snabbt få ut budskap till många.

Boken av Kjell Løvik (på norska) vänder sig de med ansvar för krishantering och kommunikation, men också de som ska leda och hantera en händelse.

Pris: 349 (NOK)

Beställning: www.cappelen-dammundervisning.no

Räddningstjänsten Östra Blekinge är ett kommunalförbund med två medlemskommuner: Karlskrona och Ronneby. Förbundet har funnits i denna form sedan år 2000. Förbundet består av två heltidsstationer, åtta deltid och två värn. Totalt har Räddningstjänsten ca 200 personer anställda. Läs mer på radningstjanst.se

FÖRBUNDSCHEF / RÄDDNINGSCHEF

Vi söker en duktig ledare med lämplig akademisk examen och erfarenhet av att leda förändringsarbete. Du får det övergripande ansvaret för förbundets verksamhet, personal, ekonomi och utveckling. Tjänsten är placerad i Karlskrona.

Ansök och läs mer på experis.se (JobbID: 1025636).

Vid frågor kontakta chefsrekryteringskonsult

Maria Boström tel 042-37 16 41 eller

maria.bostrom@se.experis.com

Välkommen med din ansökan!

Experis
ManpowerGroup

Vill du utveckla brandskyddet i samhället?

Vi söker en medarbetare inom området brandskydd och tillsyn

Läs mer på www.msb.se/jobb

MSB utvecklar, tillsammans med andra, individens och samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser.

Vill du arbeta med samverkan och ledning?

Vi söker nu en ämneskunnig inom området

Läs mer på www.msb.se/jobb

MSB utvecklar, tillsammans med andra, individens och samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser.

Vill du arbeta med CBRNE-samordning?

Vi söker dig som vill jobba med dessa frågor

Läs mer på www.msb.se/jobb

MSB utvecklar, tillsammans med andra, individens och samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser.

Vi söker dig!

Är du en engagerad medarbetare och vill bo i vackra Jämtland? Då har du chansen nu!

Vi söker Utbildare/instruktör till Räddningstjänsten Jämtland.

Mer information om tjänsten och förbundet finns på vår webbplats. Ansök senast 31 mars 2016.

www.raedningstjanstenjamtland.se

➔ Följ oss på webben: www.tjugofyra7.se

Annonsera i Tjugofyra7

➔ Ska ni rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer: Nr 30 kommer ut 7 juni.

Annonsbeställning: förhandsbokning senast 19 maj, färdig annons senast 26 maj.

Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multipliceras fram så här:

antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder: 1 spalt 42,2 mm; 2 spalter 88,4 mm;

3 spalter 134,6 mm; 4 spalter 180,8 mm; 5 spalter 227 mm.

Max höjd är 292 mm.

Räddningstjänsten Väst söker brandingenjör

Surfa in på
www.rvast.se

RÄDDNINGSTJÄNSTEN VÄST

STRÖMSTADS
KOMMUN

Vi söker en

ställföreträdande räddningschef

läs mer om tjänsten på
www.stromstad.se

Räddningstjänsten Dala Mitt är ett kommunalförbund som svarar för räddningstjänsten i Borlänge, Falun, Gäddede och Sätters kommuner.

Räddningstjänsten Dala Mitt söker

kommunikatör

med verksamhetsansvar

Information om tjänsten finns på vår hemsida www.dalamitt.se
Sista ansökningsdag är 3 april.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN
OSKARSHAMN

SÖKER

Vikarierande Teamledare

För mer information: www.oskarshamn.se
Ansökan via www.offentligajobb.se

Krävs förändrat arbetssätt

RÄDDNINGSTJÄNST

■ Brandsäkerhet i en föränderlig värld är temat för årets Brandkonferens 24-26 maj i Karlstad. Temat är högaktuellt.

Det har gått mer än tio år sedan Lagen om skydd mot olyckor trädde i kraft. En utvärdering som MSB gjorde 2015 konstaterar att mycket lite har hänt. Lagens syfte: att minska antalet olyckor och mildra konsekvenserna, har i stort sett inte infriats.

Antalet döda i bränder var länge ett positivt undantag, men i fjol steg siffran på nytt. Och sedan LSO infördes 2004 har antalet bränder som ledde till en räddningsinsats inte minskat. Inte heller minskade försäkringsbolagens utbetalningar till följd av bränder.

En bidragande orsak är att räddningstjänster inte näm-

vårt ändrat sitt arbetssätt för att uppnå ökad säkerhet utan har fastnat i en beskrivning av organisationen – inte vad som ska uppnås. Politiken ställer heller inga krav om förbättrade effekter, annat än otydliga, förhoppningar i handlingsplanerna.

Myten om den store starke brandmannen som ger sig in i brinnande hus för att rädda liv lever kvar. Det blir tydligt varje gång en räddningstjänst står inför att dra ner antalet rökdykare någonstans, varvid befolkningen verkar tro att de svävar i akut fara.

Tyvärr håller också många räddningstjänster fast vid att fysisk styrka är det främsta kriteriet för en bra brandman, som om den viktigaste arbetsuppgiften vore att släpa ut människor ur brinnande hus, vi kan fråga oss hur ofta (eller sällan) en människa räddas till

Myten om den starke "...som om den viktigaste arbetsuppgiften vore att släpa ut människor ur brinnande hus"

Mats Berglund, MSB

Mats Berglund

livet av rökdykare?

Det finns dock goda exempel. Inom Räddningstjänsten Syds medlemskommuner har bostadsbränderna minskat. Delar av förklaringen är satsningen på att låta brandmän göra hembesök under beredskapstid; sedan starten 2010 cirka 70 000 hembesök. Detta har starkt bidragit till att bo-

stadsbränderna minskat med 30 procent, och att dödsbränderna ligger på ungefär hälften jämfört med riksgenomsnittet.

Ökad kunskap hos befolkningen är avgörande för att minska antalet döda och skadade vid olyckor. Ska vi lyckas med detta så måste räddningstjänsterna våga tänka nytt, våga förändra arbetssätt. Vi vill betona att den operativa förmågan självklart ska vara hög för de insatser där liv och egendom kan räddas.

Tyvärr har MSB:s utbildning Skydd mot olyckor, SMO, inte haft önskad effekt. När den infördes 2003 var tanken att den breddade kompetensen skulle användas till att utöka brandmannens arbetsuppgifter att omfatta såväl förebyggande som operativt arbete. Idag ser vi att de som söker utbildningen i alltför hög grad fokuserar på det operativa, och att alltför

få räddningstjänster låter de SMO-utbildade använda sina kunskaper till förebyggande insatser.

Vi vill se en ökad mångfald i räddningspersonalen och en bredare kompetens. Fler brandmän som har pedagogisk förmåga, som kan andra språk och som förstår sig på det nya samhälle som växer fram som tillsammans med nuvarande kompetenser kan skapa ett utvecklat arbete för att minska lidande i samhället.

Det finns goda exempel runt om i landet men inget samlat grepp. Nu är det dags att vi kraftsamlar oss i svensk räddningstjänst för att göra verklighet av intentionerna i lagstiftningen: Färre som dör, färre som skadas och mindre som förstörs.

MATS BERGLUND
Chef enheten för räddningstjänst, MSB

Räddningschefer, varför tiger ni?

DELTIDSBRANDMÄN

■ Jag skäms över hur vi som arbetsgivare och hur våra medlemsorganisationer SKL/Pacta hanterar personalbristen i svensk räddningstjänst.

Min befattning som räddningschef är en frukt av att jag för många år sedan lockades att bli deltidanställd brandman. Kamratandan och min dåvarande chefs stolthet över kåren tillsammans med tillfredsställelsen att kunna hjälpa och få ett ekonomiskt tillskott för familjen fick mig att ta steget.

Anledningen till att jag skäms är att jag som nu ansvarig chef inte skulle vilja träffa min företrädare och med sorg i hjärtat berätta hur jag och andra kommunala räddningstjänster har förvalt det arv han och likasinnade lämnade över för många år sedan.

Vi har i min kommun som så många andra svårt att rekrytera nya brandmän. Omsättningen av personal ökar och med det kostnader för utbildning av nya deltidbrandmän. Jag har i omgångar förklarat för politiken vad det riskerar att leda till. Om vi inte värnar deltiden

i landet kommer vi att tvingas anställa heltidsbrandmän även på små orter. Positivt på många sätt, men en ekonomisk katastrof när behovet inte existerar och ett minst sagt slarvigt sätt att hantera skattemedel.

Ansvaret vilar tungt på oss chefer att tala om för förhandlare på SKL/Pacta om deltidorganisationens behov av uppskattning och inte minst en betydligt bättre lönebild. Det har vi gravt misskött. Vi chefer har ett ansvar att förklara vad som riskerar att hända om inget görs. Misslyckas vi kommer min kommun av drabbas av ännu fler uppsägningar, skenande kostnader och den närhet till hjälp vi har idag kommer att påverkas negativt. Det här får inte ske. I mitt ansvar som räddningschef ligger att förvalta och utveckla verksamheten. Inte att passivt se på när man centralt förstör "min" organisation. Våra medlemsorganisationer SKL/Pacta agerar inte på ett sätt som gagnar kommunerna och underlättar rekryteringsproblemen och så här kan vi inte ha det längre.

Var är rösterna från alla räddningschefer som sitter med dessa rekryteringspro-

Dags träda fram "Är Ni nöjda som det är eller varför vill ingen ta bladet från munnen?"

blem? Är Ni nöjda som det är eller varför vill ingen ta bladet från munnen?

SKL/Pactas förhandlare kan omöjligen förstå hur svensk räddningstjänst och deltidorganisationen fungerar ute i kommunerna och vilka problem vi alla står inför. Jag fasar även för den dagen när våra företag nekar våra deltidbrandmän att lämna arbetet i huvudanställningen för att åka på larm. Ännu mer när rekryteringsproblemen leder till att samma personer nästan dagligen svarar för beredskapen. Eller när lojaliteten från de kamrater som dagligen svarar upp för sina kolleger ledsnar och säger nej till "att rädda beredskapen". Ska deltiden överleva måste det finnas något som gör att arbetet känns stimulerande.

Jag blev förskräckt när jag

vid senaste konflikten kunde ta del av de åsikter som många inom olika kommuner hade då det gällde vad som kunde vara tillåtet som stridsåtgärder. Trots att jag är arbetsgivare känns det tråkigt att fackförbundet Kommunal, som knappt har några deltidanställda, kan vara en sådan bromskloss när det gäller att få ett fungerande Rib-avtal. Att Kommunal inte stödde konflikten visade att de inte hade något intresse av ett avtal som stärker deltidorganisationerna. Det var bra för SKL/Pacta, men för oss i kommunerna underlättar det inte rekryteringsproblemen och jag tycker det var ansvarslöst av ett fackförbund.

Vi jagar minuter på de anställdas uttryckningstider, ger brödsmlur i löneökning, men blundar för problem och orsaker till att vi inte kan göra deltidanställningen så intressant att vi får behålla dem i mer än ett par år. Jag saknar att vi räddningschefer går ihop och gör vår röst hörd innan deltidorganisationen totalt havererar. Det är nära nu. Jag känner också att gnistan att arbeta som chef falnar när för-

utsättningarna rycks undan och jag inte ens får bestämma i min egen organisation. När SKL/Pacta uppmanar min och andra kommuner att blunda för våra behov och lösningar utan tvingas acceptera deras har vi glömt att ställa oss frågan: är detta klokt? Att kollegor till mig i samma mening som man förtvivlar över personalsituationen skrävar över att man minsann fått tyst på brandmännen genom att hota med ännu sämre villkor är inte klokt och det finns det inga ord för.

Detta inlägg – och att jag dessutom inte skriver under med mitt namn – räknas säkert som att svära i kyrkan, men nu är det dags att det går från mycket snack till verkstad. Det är hög tid för landets räddningschefer att träda fram, förklara för politiken och kraftfullt göra rösterna hörda så att SKL/Pacta börjar lyssna och tar till sig vilken klok organisation landets räddningstjänst har i detta med deltid.

**EN RÄDDNINGSCHEF MED
ESKALERANDE
REKRYTERINGSPROBLEM**

Det är branden som är farlig för miljön – inte brandskummet

MILJÖ

Beredskap för och kunskap om släckning av bränder i brännbara vätskor och i industribyggnader är en viktig del av brandförsvarets uppgifter. Bränder är en stor miljösyndare som årligen släpper ut mängder med persistenta, giftiga och cancerframkallande ämnen i form av de rökgaser som släpps ut i atmosfären och hamnar på marken och i vatten.

Bekämpning av bränder är nödvändigt med hänsyn till säkerhet för liv, hälsa, egendom och miljö. Bränder i brännbara vätskor kan som bekant bara släckas genom att använda skum. Debatten har under lång tid varit att användning av skum är en större miljösyndare än branden i sig. Stämmer detta?

Miljöprofilen på skum kan definieras baserad på dess toxicitet och inverkan på miljö och människa. Alla tester som har gjorts på dagens fluorinnehållande skum med hänsyn till toxicitet för den akvatiska miljön visar att de är väsent-

lig mindre toxiska än fluorfria skum*. Stora mängder oberoende testdata stöder detta. De fluorinnehållande skummen är samtidigt mycket mer effektiva, och har både en lägre toxicitet och man behöver använda mycket mindre av dem för att släcka bränder. Detta kan för många verka nästan otroligt med hänsyn till den debatt som har varit de senaste åren, men flera tester visar att så är fallet.

När det gäller bioackumulering och hälsofara för människor visar tester att de fluortensider som används idag inte är bioackumulerande och är inte heller toxiska för människor*. Vad är då problemet? Problemet verkar vara att fluortensiderna är persistenta, med andra ord att det tar lång tid att bryta ner dem. Persistens är ett problem om produkten också är toxisk och bioackumulerande/bioper-sistent, men detta är inte fallet för de fluortensider som används nu.

Alla ingredienser som används i brandskum är mycket lika eller helt identiska med de äm-

Kunskapsbrist
"Vad som däremot är nödvändigt är att åter bygga upp brandkärernas kunskap kring användning av skum till den nivå man hade på 90-talet"

nen som används i produkter som hårschampo, balsam, flytande tvål, handkräm och spolarvätska. Det är med andra ord helt normala dagliga produkter vi omger oss med och använder dagligen. Hemligheten för att utveckla skum med effektiv släckprestanda ligger i hur dessa ingredienser kombineras.

Enligt en rapport från SP 2002 genererar bränder i Sverige varje år stora utsläpp av giftiga ämnen såsom: Vätecyanid (Blåsyra) 600 kg, Bensen, Toluol, Xylen, Fenol, Klorbensen 10 000 - 200 000 kg. Polycykliska aromatiska kolväten

(PAH) 2 000 - 10 000 kg och en okänd mängd av dioxiner och isocyanater. Många av dessa ämnen är mycket toxiska, cancerframkallande och persistenta.

I kontrast till dessa stora mängder miljögifter som skapas av branden som nämns ovan, kan man uppskatta att om allt fluorinnehållande skum som säljs varje år i Sverige blev använt skulle den totala mängden fluortensid vara drygt 300 kg – nej det är inte skrivfel. Som vi vet används inte allt skum som levereras utan bara en mindre del, vilket betyder att mängden är ännu mindre.

Med detta som bakgrund kan man fråga sig: var finns logiken i hela debatten? Dessvärre är det ingen logik alls i detta utan debatten är baserad på okunskap och bristande förståelse för de faktiska förhållandena.

Faktum är att fluorinnehållande skum är nödvändiga då det idag inte finns något bra alternativ som kan ersätta dem. Visserligen finns fluorfria alternativ, som är utvecklade efter flera hundratals

forskningsbränder över många år och som passar för mindre spillbränder och bilbränder vid skarpa insatser. Men om man känner till detaljerna kring den faktiska effektiviteten på produkten och begränsningarna i deras användning med hänsyn till utrustning och släcksystem, samt dess känslighet för olika typer av bränslen, så inser man att det inte är möjligt att byta ut de fluorinnehållande skummen i dag utan att detta får stora konsekvenser när det handlar om stora kritiska bränder i raffinaderier, kemiska industrier, flygplatser mm.

I ljuset av den samhällsnytta och den låga miljöpåverkan skumanvändning har finns det inget argument att avstå från att använda skum och inte heller egen säkerhet. De måste ha rätt utrustning, rätt utbildning och rätt befogenhet att göra sitt jobb.

Vi stödjer användning av fluorfria övningskum för träning av brandkär, först och

Tillverkare och forskare är eniga om att i dagsläget behövs fluorerade skum vid petroleumbränder, men där slutar också enigheten.

FOTO: THOMAS JOHANSSON

Användning av långlivade kemikalier måste begränsas

MILJÖ

Ottesen är kritisk mot den debatt om högfluorerat brandskum som pågår, men kritiken baseras enligt vår åsikt på en förvärande okunskap hos en viktig företrädare för brandskumsbranschen. Vi (Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket och Örebro Universitet) håller med om att fluorerade skum i dagsläget behövs för t.ex. stora petroleumbränder.

Men vi kan inte blunda för att vår dricksvattenförsörjning hotas av en omotiverat stor användning av fluorerade skum vid andra typer av bränder och vid brandövningar. Många kommuner i Sverige har det problemet idag (Uppsala, Botkyrka, Halmstad, Ronneby, etc), främst kopplat till brandövningsplatser och det nu förbjudna PFOS-baserade släckskummet.

Den nya generationens fluorskum har också med stor sannolikhet förorenat grundvatten/drucksvatten i flera kommuner (Vallentuna, Hudiksvall, Luleå). Eftersom bland annat perfluorohexansyra bildas från dagens fluorkomponenter i skum kommer vattentäktarna att vara förorenade många årtionden framöver då perfluorohexansyra, liksom PFOS, inte kan brytas ner i miljön. Till detta kommer stora svårigheter att rena vatten från kemikalier med stora kostnader som följd.

Många fluortensider som kan misstänkas finnas i fluorskum, eller som bildas från komponenter i fluortensidblandningen, har med stor sannolikhet samma toxiska

egenskaper som PFOS och är precis lika långlivade i miljön. En förorening av dricksvatten med dessa ämnen kommer att ge ett bidrag till den sammanlagda hälsoriskerna med PFAS.

Det finns av erfarenhet inga dricksvattenproducenter som oavsett kunskapsläget för toxicitet accepterar att dricksvatten är starkt förorenat med höga halter av t.ex. perfluorohexansyra; en förorening som kvarstår i decennier efter användningen av brandskummet har upphört. För att försäkra sig om ett rent dricksvatten så betalar t.ex. Uppsala kommun 12 miljoner per år för rening av dricksvattnet från högfluorerade ämnen.

Den "stora mängd dokumentation" som Ottesen bygger sitt resonemang på och hänvisar till är dels en affisch/poster som visats på en konferens och som handlar om studier som gjorts i råttor och dels en referens som inte tycks finnas fritt tillgänglig, så betydelsen av dessa referenser för argumentet att fluorskum är mindre giftiga för vattenmiljön än fluorfria skum, är tvivelaktig.

En viktig felaktighet i Ottesens artikel är att de fluortensider som används i dagens brandskum också finns i vanliga konsumentartiklar som t.ex. schampo och flytande tvål, vilket inte kan styrkas med Kemikalieinspektionens register

Från ett kund- och myndighetsperspektiv är det ett stort problem att leverantörerna ofta anser att identiteten av de fluorerade ämnen som finns i brandskum är hemlig. I säkerhetsdatablad anges ofta bara fluortensid, vilket ur ett

Inte motiverat
"Vi kan inte blunda för att vår dricksvattenförsörjning hotas av en omotiverat stor användning av fluorerade skum"

användarperspektiv kan vara nästan vad som helst. Av det följer att vi som myndigheter/forskare inte heller kan veta vad dessa tensider har för egenskaper.

Fluortensider tillverkas i små volymer men det räcker ändå med en förorening på fel plats för att viktiga vattentäkter ska bli starkt påverkade. De förhållandevis små tillverkningsvolymer innebär att fluortensiderna inte omfattas av alla testningskrav som finns för högvolymerkemikalier i lagstiftningen. Om Dafo Fomtec har gjort egna kostbara tester, utan att det finns regulatoriska krav på det, så är vi myndigheter mycket intresserade av att se resultaten.

Det görs i inlägget också en jämförelse med andra ämnen som frigörs vid bränder. I denna diskussion bör beaktas var utsläppet sker (luft eller mark/vatten) och hur långlivade de bildade ämnena är. Med undantag av de gram-mängder persistenta och giftiga dioxiner som kan bildas vid en brand, så bryts de flesta övriga ämnena förr eller senare ned i luft/mark/vatten under inverkan av solljus eller av biologisk aktivitet. Det är mycket otrevliga ämnen vi ska

undvika, men på sikt nedbrytbara, vilket vissa högfluorerade ämnen praktiskt taget inte är.

Användning och utsläpp av långlivade kemikalier måste begränsas inom alla områden i samhället. Kemikalieinspektionen har lagt fram ett förslag att skumrester innehållande fluortensider i så stor utsträckning som möjligt måste samlas in efter avslutad släckning. Endast i undantagsfall får övning ske med denna typ av skum. Förslaget är bara ett första steg för att begränsa utsläpp av fluortensider och skydda dricksvattenförsörjningen samt miljön. Det krävs sannolikt mer åtgärder under de kommande åren och mer miljövänliga alternativ måste utvecklas.

ANDERS GLYNN
toxikolog, Livsmedelsverket
ANNA KÄRRMAN
docent i miljökem, Örebro universitet
BERT-OVE LUND
toxikolog, Kemikalieinspektionen

Välkommen att tycka till!

Alla är lika välkomna att delta i debatten. Det går bra att skriva under signatur, men vi behöver dina uppgifter för att vid behov kunna ta kontakt. Anonymiteten är grundlagsskyddad och uppgifterna stannar inom redaktionen.
E-post: redaktionen@tjugofyra7.se
Postadress: Min Åsikt, Tjugofyra7, L 255, 651 81 Karlstad.

➔ Följ oss på webben: www.tjugofyra7.se

FOTNOT Källhänvisningar (*) kommer att finnas i anslutning till artikeln på vår webbplats

Deltidsgänget i Burträsk som värvade överlägset flest till en ny SMS-tjänst som påminner om att testa brandvarnaren.

FOTO: ROBERT DJÄRV

Firade segern med tvårätters

BURTRÄSK I höstas utlyste nätverket Aktiv mot brand en tävling om vilken brandstation som värvar flest till en ny SMS-tjänst som påminner om att testa brandvarnaren.

Segern gick överlägset till deltidstationen i Burträsk. Belöningen blev en food-truck som serverade en tvårätters-meny med förrätt.

■ – Det var jättelyckat. Vi satt och såg hockey, Skellefteå-Frölunda, och sen käkade vi, berättar kårchefen Johnny Enmark.

Man passade på att göra det till en heldagsaktivitet med tipsrunda och underhållning för

alla på stationen med sina respektive. Priset för segern i värvningskampanjen var att Fred's FoodTruck kom upp från Stockholm och serverade middag.

– Menyn bestod av en liten förrätt, friterade makaroner och ost, samt huvudrätt, pulled pork och steak sandwich. Det smakade mycket bra, speciellt förrätten som var lite annorlunda, säger Robert Djärv, brandman i Burträsk.

Bakgrunden till tävlingen är att nästan alla i Sverige har brandvarnare, men i var tionde fall fungerar den inte. Den främsta orsaken är att den testas för sällan. Nätverket Aktiv mot brand har därför tagit fram en SMS-tjänst på www.skyddadigmotbrand.se där vem som helst kan anmäla sig för gratis påminnelser.

För deltiden i Burträsk blev det inte mycket extrajobb att delta i tävlingen. Sedan många år tillbaka kör Burträsk i december en brandvarnarkontroll genom dörrknackning.

Möttes av oro
”I början var det många äldre som trodde av vi kom för att ge dem böter”

– I början var det många äldre som trodde av vi kom för att ge dem böter om de inte hade brandvarnare. Men de senaste åren är det nästan så att de har väntat på oss för att kunna berätta att de har nya batterier och har provat brandvarnaren. Det har blivit annorlunda jämfört med för tio år sedan, säger Johnny Enmark.

Nu tillkom bara frågan om man frivilligt ville uppge ett mobilnummer för att via SMS bli påmind om att testa brandvarnaren. Det går att välja mellan att bli påmind varannan månad, en gång i kvartalet, en gång per halvår eller 1 december.

– De flesta valde 1 december. Vill man inte fortsätta svarar man bara nej på SMS:et och då dör tjänsten, säger Johnny Enmark.

GUNNO IVANSSON

